

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaali-ala

Sosiaalipalvelutyö

2014

Marjukka Niemi

ARKI PIENTEN LASTEN VASTAANOTTOKODISSA

– Lapsen äänen kuuleminen sadutuksen keinoin

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaaliala | Sosiaalipalvelut

2014 | 54+9

Anssi Lähde

Marjukka Niemi

ARKI PIENTEN LASTEN VASTAANOTTOKODISSA – LAPSEN ÄÄNEN KUULEMINEN SADUTUKSEN KEINOIN

Lapsen omaa kerrontaa kokemuksistaan ja arjesta pidetään sosiaalityössä tärkeänä. Kuitenkin empiiristä tutkimustietoa sijaishuollosta on vain vähän. Alle kouluikäisten kokemuksellista tietoa lastensuojelusta on tutkittu sitäkin vähemmän. Pääpaino tutkimuskohteissa on ollut nuorten, perheiden tai työntekijöiden kokemusten hahmottamisessa.

Tämän opinnäytetyötutkimuksen tavoitteena oli kokemuksellisen tiedon kerääminen Turun pienten lasten vastaanottokodin lapsilta vastaanottokodin arjesta. Suoraan lapsilta saatu kokemusperäinen tieto siitä, mitä asioita lapset itse nostavat tärkeimmiksi aiheiksi vastaanottokodin arjessa, antaa vastaanottokodin henkilökunnalle mahdollisuuden ottaa lasten näkemyksen huomioon, kehittää työtään lapsilähtöisemmäksi sekä ennen kaikkea ymmärtää lasten maailmaa ja lähtökohtia paremmin.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tapaustutkimus, jossa aineisto on kerätty narratiivisen menetelmän, sadutuksen avulla. Sadutus on väline, joka auttaa kuulemaan lapsen mielessä olevia ajatuksia ja tunnelmia lapsilähtöisesti. Se on kehitetty osallisuuden ja kuuntelun lisäämiseksi ja sen avulla voidaan paremmin ymmärtää lapsen maailmaa. Tutkimukseen osallistui neljä 3-5-vuotiasta lasta, joiden sijoitukset vastaanottokodissa vaihtelivat muutamasta viikosta useampaan kuukauteen.

Aineisto on analysoitu teoriasidonnaisesti. Teoriasidonnaisessa analyysimenetelmässä aineistoa tarkastellaan ensin aineistolähtöisesti, mutta analyysin loppuvaiheessa sitä peilataan johonkin teoreettiseen näkökulmaan. Saduista kävi ilmi, että lasten arki vastaanottokodissa muodostuu perustarpeista, huolenpidosta ja suojelusta, ympäristöstä ja suhteista sekä tekemisestä, vapaa-ajasta ja osallisuudesta. Näitä luokituksia peilattiin Erik Allardin ja Marjatta Bardyn teorioihin hyvinvoinnista.

ASIASANAT:

Lastensuojelu, Pienten lasten vastaanottokoti, Lapsilähtöisyys, Hyvinvointi, Teoriasidonnainen tutkimus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Social Services | Social services

2014 | 54+9

Anssi Lähde

Marjukka Niemi

EVERYDAY LIFE IN A SMALL CHILDREN'S RECEPTION CENTER - HEARING THE CHILD'S VOICE USING THE STORYCRAFTING METHOD

Children's own narrative of their experiences and everyday life is considered to be important in social work. However, there is little empirical research data about foster care in child welfare. The experiences of children under seven years old have been studied even less. The main focus in studies has been to perceive the experiences of young people, families or employees.

The aim of this thesis is to collect experiential information about children's everyday life in the Small Children's Reception Center in Turku directly from the children. The knowledge of what the children themselves consider to be the most important topics in their life in the reception center, will help the staff see their work from a more child-oriented perspective and understand the child's world better.

This thesis is a qualitative case study, the material of which has been collected with a narrative method, storycrafting. Storycrafting is a child-oriented tool that helps adults to hear children's thoughts and feelings. It has been developed to add children's participation and to understand their world better. The study involved four children from 3 to 5 years of age, whose foster care placement had lasted from a few weeks to several months.

The analysis of the material was theory-based. It means that the material was first observed using a data-based method and then it was compared with Erik Allard's and Marjatta Bardy's theoretical perspectives of wellbeing. The stories show that the children's everyday life in the small children's reception center consists of basic needs, care and protection, environment and relations as well as of activity, spare time and participation.

KEYWORDS:

Child Welfare, Small Children's Reception Center, Child-Orientedness, Wellbeing, Theory-Based Research

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO VASTAANOTTOKODISSA	8
2.1 Vastaanottokoti palvelujärjestelmässä	8
2.2 Vastaanottokotiin sijoituksen perusteet	12
2.3 Turun pienten lasten vastaanottokoti	14
3 LAPSI LAITOKSESSA	17
3.1 Laitoksen arkeen vaikuttavat tekijät	17
3.2 Lapsen hyvinvointi laitoksessa	18
3.3 Lapsilähtöisyys laitoksessa	21
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	25
4.1 Tutkimustehtävä ja lähtökohdat	25
4.2 Tutkimusmenetelmät	26
4.3 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston hankinta	28
4.4 Tutkimuksen analysointi	32
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	35
5.1 Satujen jakautuminen	35
5.2 Elinolot	36
5.3 Yhteisyyssuhteet	37
5.4 Maailmaan orientoituminen	38
5.5 Johtopäätökset	39
6 POHDINTA	44
6.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	44
6.2 Ammatillinen kasvu	47
LÄHTEET	50

LIITTEET

- Liite 1. Pienten lasten vastaanottokodin päiväohjelma perehdytyskansion mukaan.
- Liite 2. Pienten lasten vastaanottokodin päiväohjelma kellotaulun muodossa.
- Liite 3. Maija vastaanottokodissa.
- Liite 4. Alaluokkien muodostamisen päättelyrungot.
- Liite 5. Sadutettavat.
- Liite 6. Suostumus tutkimukseen.
- Liite 7. Tutkimuslupa.
- Liite 8. Opinnäytetyön prosessi.

KUVAT

- Kuva 1. Turun pienten lasten vastaanottokoti (Turun kaupunki 2011b). 15

KUVIOT

- Kuvio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL 2013a). 10
- Kuvio 2. Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, joiden sijoituspaikkana laitos, % kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista (THL 2013b). 11
- Kuvio 3. Lastensuojelun asiakasprosessi (mukaillen Taskinen 2010, 57). 13
- Kuvio 4. Hyvinvoinnin ulottuvuudet huolenpidossa (mukaillen Bardy 2009a, 35-37). 20
- Kuvio 5. Lasten kokemuksia Turun pienten lasten vastaanottokodin arjesta yhdistävän luokan muodostumisen päättelyrunko (mukaillen Tuomi & Sarajärvi 112, 118). 34
- Kuvio 6. Hyvinvoinnin ulottuvuuksien jakautuminen saduissa (N=25). 35
- Kuvio 7. Elinolojen jakautuminen saduissa. 36
- Kuvio 8. Yhteisyyssuhteiden jakautuminen saduissa. 37
- Kuvio 9. Maailmaan orientoitumisen jakautuminen saduissa. 39
- Kuvio 10. Lasten kokemuksia Turun pienten lasten vastaanottokodin arjesta. 40

1 JOHDANTO

Halusin opinnäytetyöni käsittelevän jollain tasolla lapsilähtöisyyttä ja yksi keskeisimmistä näkökulmista oli lapsen mielipiteiden huomioiminen. Aikaisempi työkokemukseni on lähes kymmenen vuoden osalta lastensuojelualalta, joten toiveissa oli hyödyntää alan tuntemusta opinnäytetyössä. Mielenkiintoni oli myös kohdistunut varhaiskasvatusikäisiin lapsiin, joten Turun Pienten lasten vastaanottokoti oli ykkösvaihtoehto yhteistyökumppaniksi, koska siellä nämä toiveet toteutuivat. Vastaanottokoti on 14 -paikkainen, kaksiosastoinen, alle 7-vuotiaille turkulaisille lapsille tarkoitettu lastensuojelulaitos, joka toimii kiireellisten sijoitusten vastaanottoa paikkana sekä tutkimus- ja arviointipaikkana (Turun kaupunki 2011a).

Lapsilähtöisyys on opinnäytetyöni kantava teema ja myös aineisto on kerätty lapsilähtöisellä menetelmällä, saduttamalla. Sadutus-menetelmä on kehitetty osallisuuden ja kuuntelun lisäämiseksi, ja sen avulla voidaan paremmin ymmärtää lapsen maailmaa (Karlsson 1999,3; 2003, 110). Aineisto on analysoitu teoriasidonnaisesti, jossa saduista nousseita teemoja on peilattu analyysin loppuvaiheessa Erik Allardin (1976) ja Marjatta Bardyn (2009a) teoreettisiin näkökulmiin hyvinvoinnista.

Lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen hyvinvointi poikkeaa siitä, mitä se on väestössä keskimäärin (Heino 2009, 61). Lapsen hyvinvoinnin tekijät määräytyvät pitkälti aikuisen tahdon mukaan, jolloin pieni lapsi on täysin aikuisen armoilla (Kalland 2004, 142; Bardy 2009a, 36). Lastensuojelussa aikuisten valta lasten hyvinvointiin, ennen kaikkea elinoloihin, huolenpitoon ja suojeluun, näkyy mielestäni selvästi. Puutteet näissä osa-alueissa voivat johtaa kriisiin perheessä ja lastensuojelun tarpeeseen.

Koen lastensuojelun työntekijöillä olevan suuri vastuu pyrkiessään paikkaamaan puutteita lapsen elämässä. Vastaanottokodin arjen tulee muodostua lapsen hyvinvointia edistävästä tekijöistä. Tutkimukseni tavoitteena on kerätä Turun pienten lasten vastaanottokodin lapsilta kokemuksellista tietoa vastaanottokodin

arjesta. Suoraan lapsilta saatu kokemusperäinen tieto siitä, mitä asioita lapset itse nostavat tärkeimmiksi aiheiksi vastaanottokodin arjessa, antaa vastaanottokodin henkilökunnalle mahdollisuuden ottaa lasten näkemyksen huomioon, kehittää työtään lapsilähtöisemmäksi sekä ennen kaikkea ymmärtää lasten maailmaa ja lähtökohtia paremmin. Pienten lasten kokemuksia lastensuojelusta, kuten sijoituksista tai laitoksen arjesta, on tutkittu varsin vähän. Koen tutkimukseni hyvin tarpeellisena lisänä tuomaan pienen lapsen näkökulmaa esiin tutkimuskentällä.

2 LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO VASTAANOTTOKODISSA

2.1 Vastaanottokoti palvelujärjestelmässä

Hyvin toimivan palvelujärjestelmän tehtävänä on mahdollistaa kaikille lapsille sekä hyvä lapsuus että varttuminen tasapainoiseksi aikuiseksi syntymässä annetuista lähtökohdista ja niiden rajoituksista huolimatta (Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013, 28). Lastensuojelun tarkoituksena on edistää lasten hyvinvointia (Bardy & Heino 2012, 62).

Lastensuojelun sosiaalityö on osa kunnallisia sosiaalipalveluita ja olennainen osa lapsiperheiden palveluja. Lastensuojelutyö on haastavaa, moniulotteista ja perheiden yksityisyyteen puuttuvaa viranomaistoimintaa, jota ohjaa tiukka lainsäädäntö. (Karjalainen, Forsberg & Linnas 2012, 278.) Lastensuojelutyöhön liittyviä lakeja ovat muun muassa lastensuojelulaki (13.4.2007/417), sosiaalihuoltolaki (17.9.1983), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (22.9.2000/812) sekä laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (8.4.1983/361).

Lastensuojelun asiakkuus alkaa useimmiten alle kolmevuotiaana. Huostaanotot kohdentuvat kuitenkin erityisesti murrosikäisiin. Vauvojen huostaanotot ovat vähentyneet suhteessa muihin ikäryhmiin, mutta alle 6-vuotiaiden lasten huostaanotot ovat kuitenkin määrällisesti lisääntyneet. (Heino 2009, 57, 62.) Vauvaiheen riittävän intensiivinen ja pitkäkestoinen tuki ehkäisee tehokkaimmin lapsen myöhempää huostaanoton tarvetta (Sinkkonen 2012, 270).

Lastensuojelulain (13.4.2007/417) mukaan lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja lapselle on järjestettävä sijaishuolto, jos puutteet lapsen huolenpidossa, terveydessä tai kehityksessä vaarantuvat kasvuolosuhteiden vuoksi. Sijaishuollon päätavoitteena on turvata lapsen kasvu- ja elinolot sekä iänmukainen hoito ja kasvatus mahdollisimman sopivassa paikas-

sa sekä turvata vanhemmuuden säilyminen sijoituksen aikana (Taskinen 1999, 46).

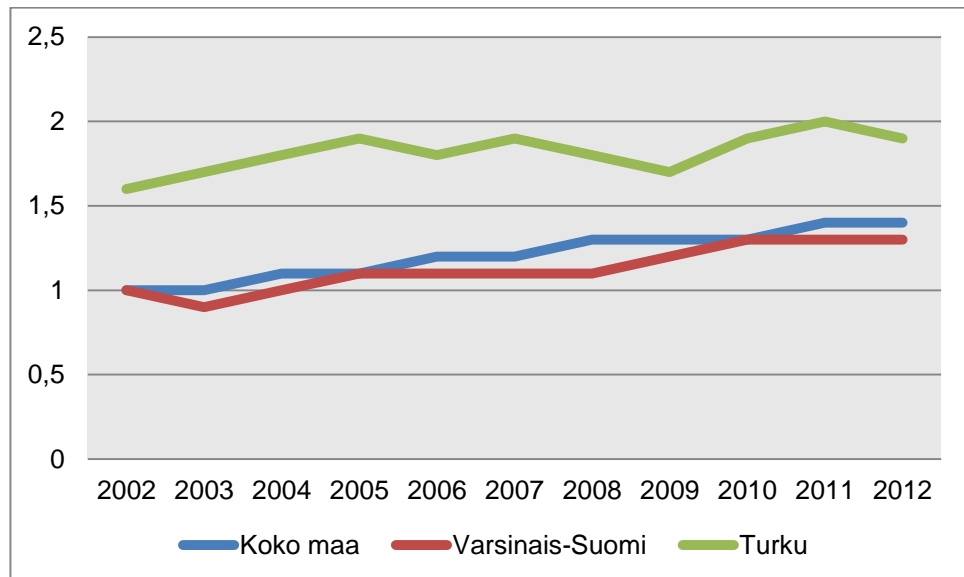
Lastensuojelulaissa (13.4.2007/417) ei mainita erikseen vastaanottokoteja, mutta yleisesti ne rinnastetaan lastensuojelulaitoksiin. Sijaishuolto vastaanottokodeissa on lyhyt aikaista, ja siellä lasta hoidetaan siihen saakka, kunnes pysyvämpi sijoituspaikka saadaan järjestettyä. (Saastamoinen 2010, 90.) Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (jatkossa THL) ylläpitämä Lastensuojelun käsikirja määrittelee vastaanottokodeilla tarkoitettavan sellaisia lastensuojelun yksiköitä, joiden perustehtävänä on selvittää ja arvioida lastensuojelun tarpeessa olevan lapsen ja hänen perheensä elämäntilannetta. Vastaanottokodissa oloaikana tehdään päätös siitä, palaako lapsi kotiin vai sijoitetaanko hänet kodin ulkopuolella. (THL 2012a.) Toinen vastaanottokotien keskeinen tehtävä on kriisityön tekeminen tarvittaessa lapsen ja hänen läheistensä kanssa (Saastamoinen 2010, 90; THL 2012a).

Lastensuojelussa painotetaan nykyään perhehoitoa (Valtioneuvoston kanslia 2013; Lastensuojelun kansalliset laatusuositukset; Törrönen 2005, 129), mutta sijoituspaikan valinnassa lähtökohtana ovat aina lapsen etu ja yksilölliset tarpeet (Saastamoinen 2010, 7). Sijoitus vastaanottokodissa on väliaikaista ja kestää tavallisesti korkeintaan puoli vuotta (THL 2012a), ja silloin hyvin järjestetty laitoshoido on usein paras ratkaisu (Saastamoinen 2010, 11). Vastaanottokoti tarjoaa turvallisen ja puolueettoman hoitopaikan, kunnes lapselle löytyy sopivampi ja pysyvämpi sijoituspaikka (Turun Pienten lasten vastaanottokodin perhedytyskansio).

Vastaanottokotien toimintaa kartoittaessa huomaa, että yksiköt voivat olla suunnattu tietyn ikäisille lapsille ja nuorille, tai kaikki 0-17 -vuotiaat voivat olla sijoitettuna samaan yksikköön. Esimerkiksi Turussa on omat vastaanottoyksikkönsä alle 7 -vuotiaille sekä 7-14 -vuotiaille lapsille (Turun kaupunki 2013), Vantaan kaupungin vastaanottoyksiköt ovat tarkoitettu alle 12 -vuotiaille sekä yli 12 -vuotiaille (Vantaan kaupunki 2013a; 2013b), kun taas esimerkiksi Salon perhetukikeskus Oy:n ylläpitämä vastaanottokoti on tarkoitettu 0-17 -vuotiaille (Salon perhetukikeskus 2011).

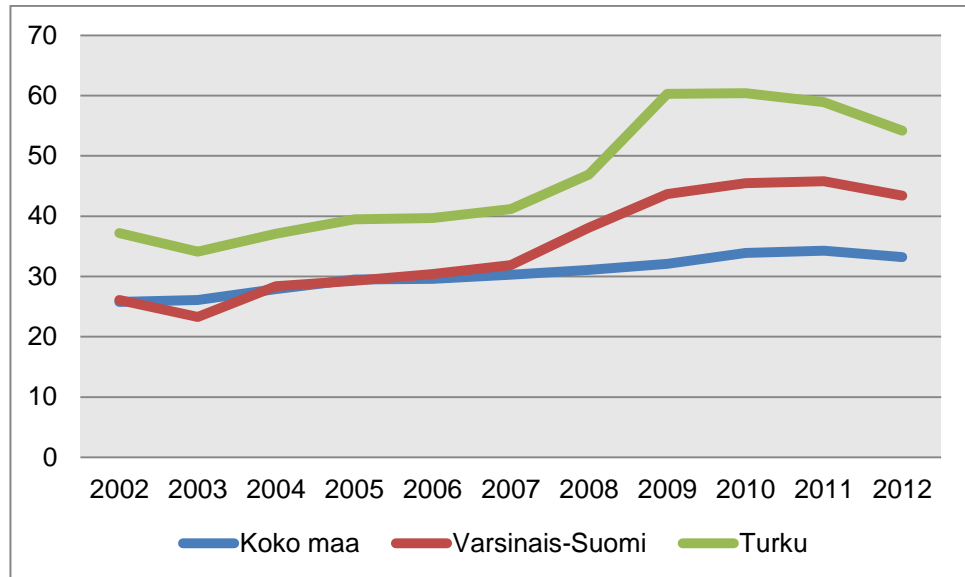
Vastaanottokoteja ylläpitävät valtio, kunnat tai yksityiset yhteisöt. Niiden toiminnan laadukasta ja säännösten mukaista toimintaa valvoo sijoittajakunta, sijoituskunnan sosiaalitoimi sekä aluehallintovirasto. (Saastamoinen 2010, 90-91.)

Vuonna 2010 kodin ulkopuolelle oli sijoitettu yli 17 000 lasta (Bardy & Heino 2012, 65), mikä on 1,3 % koko maan 0-17 -vuotiaista lapsista. Varsinais-Suomessa kodin ulkopuolelle oli sijoitettu 1,3 % lapsista, ja Turussa 1,9 %. Kaaviosta 1 on nähtävissä kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten prosentuaalinen kehitys viimeisten kymmenen vuoden ajalta. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on pysytellyt suhteellisen samana jo useamman vuoden, vaikkakin koko ajan pikku hiljaa nousten. Turussa sijoitusten määrä on kääntynyt pienoiseen laskuun vuoden 2011 huipusta. (THL 2013a.)

Kuvio 1. Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL 2013a).

Vuoden 2010 yli 17 000 kodinulkopuolelle sijoitetusta 0-17 -vuotiaasta lapsesta oli laitoshuoltoon sijoitettu koko maassa lähes 34 %, Varsinais-Suomessa 45,5 % sekä Turussa reilu 60 %. Kuviosta 2 on nähtävissä laitossijoitusten prosentuaalinen kehitys viimeisten kymmenen vuoden osalta. Laitossijoitusten määrät ovat olleet koko ajan nousussa, mutta vuonna 2012 sijoitusten määrät ovat kääntyneet pienoiseen laskuun. Turun seudulla sijoitusten määrät ovat kääntyneet selvään laskuun vuoden 2010 huipusta. (THL 2013b.)

Kuvio 2. Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, joiden sijoituspaikkana laitos, % kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista (THL 2013b).

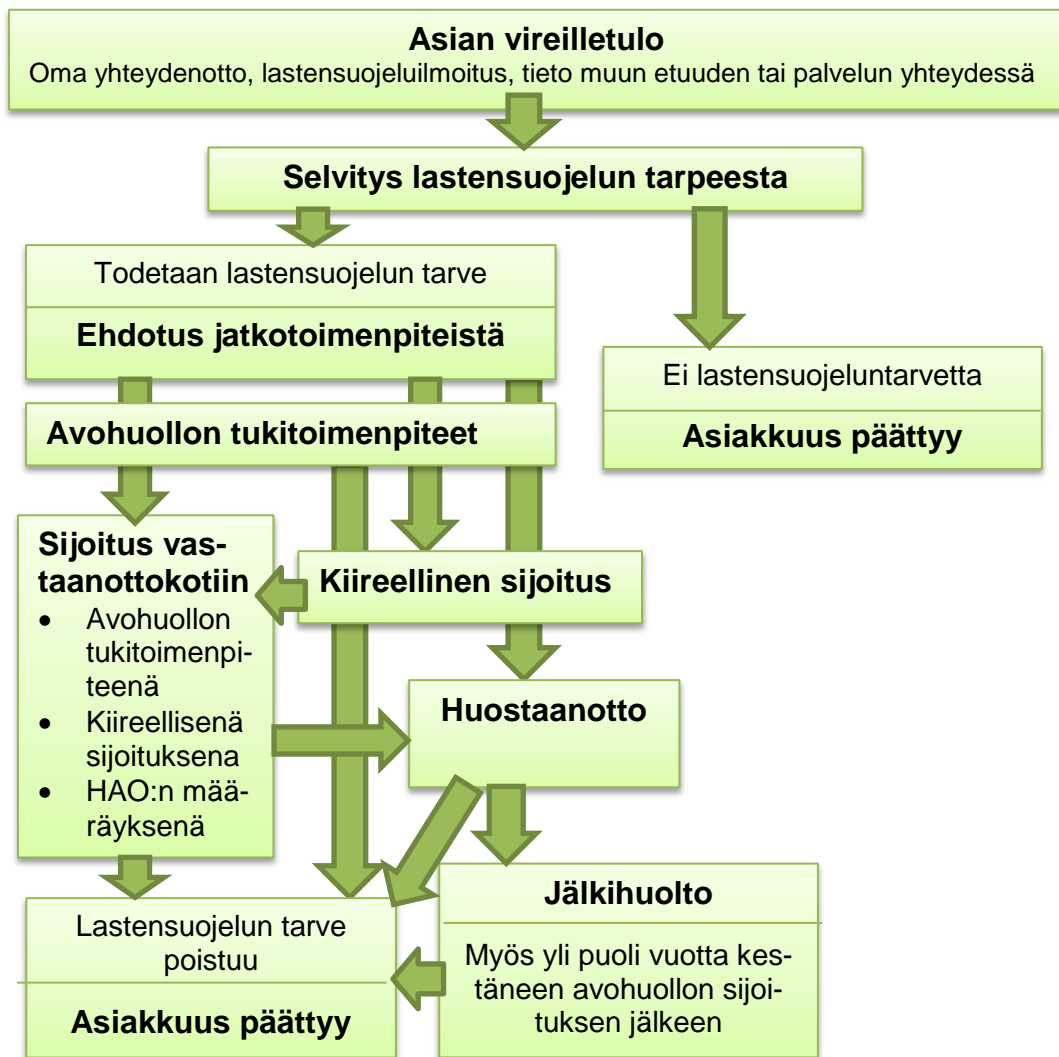
Tilastotietoja tarkastellessa tulee kuitenkin muistaa, että sijaishuoltoa koskevat tilastot kattavat vain ne tiedot, jotka ovat tulleet kirjatuiksi lastensuojelutoimenpiteinä. Niihin ei ole siis laskettu mahdollisia suvun sisäisiä järjestelyjä tai esimerkiksi kehitysvammahuollon piirissä olevien lasten sijaishuoltosijoituksia. (Pösö 2004, 203.) Edellä mainitut luvut ovat kuitenkin suuntaa antavia ja havainnollistavat tämän hetken kehitystä lastensuojelun saralla.

Turun pienten lasten vastaanottokodin tilastoinnin mukaan vuoden 2011 aikana yksikköön oli sijoitettuna 85 lasta. Hoitovuorokausista selvästi yli puolet koski kiireellisesti sijoitettuja lapsia. Reilut 40 % hoitovuorokausista koski avohuollon sijoituksia. Vuonna 2012 yksikköön oli sijoitettu 62 lasta, joiden hoitovuorokausien pääpaino oli vuoden 2011 tavoin kiireellisissä sijoituksissa. Lyhin sijoitus vuosina 2011 ja 2012 oli yhden päivän mittainen ja pisimmät sijoitukset seitsemästä kymmeneen kuukauteen. Käyttöaste oli molempina vuosina lähelle 100 %, joko hieman alittaen tai ylittäen sen. Käyttövajeesta ei kuitenkaan voida puhua, vaikka käyttöaste olisi alle 100 %, koska vastaanottokodin tavoitteena on aina pystyä tarjoamaan tarvittavat vastaanottoapaikat. (M. Vuoristo, henkilökohtainen tiedonanto 16.10.2013, 16.12.2013.)

2.2 Vastaanottokotiin sijoituksen perusteet

Sijaishuoltoon sijoitettujen lasten asiakkuuteen liittyviä tietoja ei lain mukaan saa koota valtakunnallisiin rekistereihin, mutta tutkimustyössä näitä tietoja voidaan kerätä. Se on kuitenkin osoittautunut yllättävän vaikeaksi tehtäväksi, koska tapa jolla tieto kootaan, vaikuttaa tulkintaan, joka asiasta tehdään. Lastensuojelun asiakkuuden taustalla on kuitenkin useimmiten vanhempien jaksamattomuus, riittämätön vanhemmuus, avuttomuus ja osaamattomuus sekä perheristiidat. Pienten lasten huostaanoton syynä vanhempien, varsinkin äidin, päihitteiden väärinkäyttö, on kaikkein yleisintä. Myös mielenterveysongelmat näkyvät tilastoissa merkittävinä taustatekijöinä. Harvoin kuitenkaan sijoituksen taustalla on vain yksi syy tai aiheuttaja vaan kyse on monimutkaisesta kehityskulusta ja kokonaisuudesta. (Heino 2009, 64-65.)

Vastaanottokodin työ painottuu avohuoltona toteutettavaan lastensuojelutyöhön, mutta sinne tullaan myös kiireellisillä sijoituksilla sekä sijaishuollon sijoituksina (Saarinen 2009, 67). Kuviossa 3 on kuvattu lastensuojelun asiakasprosessi, joka havainnollistaa koko lastensuojelunprosessia sekä vastaanottokodin sijoittumisen prosessin.

Kuvio 3. Lastensuojelun asiakasprosessi (mukaillen Taskinen 2010, 57).

Avohuollon lastensuojelutyö on ensisijaista muihin lastensuojelun palveluihin nähden. Avohuollon tukitoimenpiteitä voidaan järjestää vain vapaaehtoisesti eikä niihin voida ryhtyä jos vanhemmat vastustavat niitä. Tukimuotoja ovat muun muassa taloudellinen tuki, tukihenkilö, koko perheen tai pelkän lapsen sijoittaminen laitokseen. (Taskinen 2010, 69; Ihalainen & Kettunen 2011, 228, 230.) Lapsen huolto ja hänen asioistaan päättäminen säilyvät sijoituksesta huolimatta kokonaan huoltajalla (Saastamoinen 2010, 61). Avohuollon tukitoimien piirissä vuonna 2010 oli runsas 78 500 lasta (Bardy & Heino 2012, 65; Karjalainen ym. 2012, 281), mikä on 6,5 % koko maan 0-17 -vuotiaista lapsista. Varsi-

nais-Suomessa avohuollollisten tukitoimien piirissä oli vuonna 2010 lähes 7 % ja Turussa lähes 9 % lapsista. (THL 2013c.)

Lapsen ollessa välittömässä vaarassa, tulee hänet sijoittaa kiireellisesti sijaishuoltoon. Kiireellisessä sijoituksessa kyse on akuutista tilanteesta, jolloin on välittömästi ryhdyttävä turvaamistoimenpiteisiin. Akuutin tilanteen jälkeen lapsen tilannetta selvitetään rauhassa. Edellytyksiä kiireelliseen sijoitukseen ei ole, jos lapsen sijoitus voidaan järjestää avohuollon tukitoimena. (Saastamoinen 2010, 39-40.) Kiireellinen sijoitus voi olla tarpeen myös, jos vanhemmat ovat tilapäisesti estyneitä huolehtimaan lapsesta. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi onnettomuudet tai äkilliset sairastumiset. Kiireellinen sijoitus lakkaa heti, kun vaaratilanne tai sijoitustarve muuten on ohitse, ja viimeistään 30 päivän kuluessa. (Taskinen 2010, 76.) Vuonna 2010 kiireellisesti oli sijoitettu lähes 3 500 lasta (Karjalainen ym. 2012, 281). Kiireellisten sijoitusten määrät ovat lisääntyneet kuin myös saman lapsen toistuvat kiireelliset sijoitukset (Kananaja, Lavikainen & Oranen 2013, 18).

Lapsi voidaan sijoittaa sijaishuoltoon myös hallinto-oikeuden (HAO) väliaikaisella määräyksellä jo huostaanottoa koskevaa hakemusta käsiteltäessä, jos katsotaan, että se on lapsen edun mukaista (Saastamoinen 2010, 53). Jos lapsesta tehdään kiireellisen huostaanoton päätös huostaanottihakemuksen ollessa jo vireillä, haetaan välittömästi väliaikainen määräys hallinto-oikeudelta. (THL 2012b.)

2.3 Turun pienten lasten vastaanottokoti

Turun pienten lasten vastaanottokoti (kuva 1) on Turun kaupungin Sosiaalikeskuksen alainen 14-paikkainen lastensuojelulaitos. Vastaanottokoti sijaitsee Turun Mäntymäessä, aivan keskustan palvelujen läheisyydessä. Se on alle 7-vuotiaille turkulaisille lapsille tarkoitettu kiireellisten sijoitusten vastaanottopaikka sekä tutkimus- ja arviointipaikka. Vastaanottokodissa on kaksi 7-paikkaista osastoa Tähtelä ja Päivölä. Lisäksi vastaanottokotiin kuuluu erillinen perhesijoi-

tuksia varten oleva perhetila. (Saarinen 2009, 67; Turun kaupunki 2011a; Turun Pienten lasten vastaanottokodin perehdytyskansio.)

Kuva 1. Turun pienten lasten vastaanottokoti (Turun kaupunki 2011b).

Pienten lasten vastaanottokodissa henkilökunnan muodostavat laitoksen johtaja, sosiaalityöntekijä, psykologi, osastojen vastaavat sairaanhoitajat, perhetyöstä vastaava sairaanhoitaja, 18 lastenohjaajaa ja -hoitajaa, keittäjä sekä kolme laitostyöntekijää. Jokaisella on omat tehtävänsä ja vastualueensa. Sosionomi (amk) voi työskennellä yksikössä lastenohjaajana tai lastenhoitajana. Lastenohjaajan tärkeimmät tehtäväalueet ovat vastuu lasten fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hoidosta, omahoitajuus sekä perhetyö. (Turun Pienten lasten vastaanottokodin perehdytyskansio.)

Vastaanottokodissa työskennellään tiiviisti yhdessä lapsen, vanhempien, perheen verkostojen ja viranomaisverkostojen kanssa ja arvioidaan vanhempien hoito- ja kasvatustaitoja sekä heidän edellytyksiä turvata lapsen edun mukainen huolenpito. Sijoituksen aikana käydään vanhempien kanssa keskustelua siitä, miten perheen ongelmat vaikuttavat lapseen ja hänen kehitykseensä. Vastaanottokodin työntekijöiden tehtävänä on motivoida, ohjata ja tukea vanhempia omien ongelmien tunnistamisessa ja tuen vastaanottamisessa. Vastaanottokodin keskeisenä tavoitteena on auttaa perhettä löytämään vaihtoehtoja ratkaista lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvät pulmat. (THL 2012a; Turun Pienten lasten vastaanottokodin perehdytyskansio.)

Turun pienten lasten vastaanottokodissa toteutettu tutkimus- ja arviointijakso kestää kolme kuukautta, ja sen aikana tehdään tiivistä perhetyötä. Tutkimus- ja arviointijakso on avohuollon sosiaalityöntekijöiden suunnittelema tukitoimi. Jakson aloitus perustuu avohuollon sosiaalityöntekijän tekemään pyyntöön tutkimus- ja arviointijakson toteuttamisesta. Tutkimus- ja arviointijakso voidaan toteuttaa myös kiireellisen sijoituksen jatkotyöskentelynä. (Saarinen 2009, 67-68, 73-76; Turun Pienten lasten vastaanottokodin perehdytyskansio.) Vanhemmuuden arvioinnin tavoitteena on muun muassa lapsen kotiutuminen, huostaanoton ja pitkäaikaisen sijoituksen välttäminen, vanhemmuuden tukeminen ja voimavarojen löytäminen sekä arjen sujuminen ja lapsen tarpeiden huomioiminen (Virtanen 2011). Vastaanottokodissa oloaikana tehdään lapsen edun mukainen ja perhettä tukeva arvio ja ehdotus lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmasta sekä perheen kuntoutus-suunnitelma (THL 2012a).

3 LAPSI LAITOKSESSA

3.1 Laitoksen arkeen vaikuttavat tekijät

Lastensuojelulaki (13.4.2007/417) määrittelee osaltaan laitoksen ympäristöä. Laissa on muun muassa säädetty millaiset laitoksen tilojen tulee olla, mikä on lasten ja henkilöstön lukumääräiset rajoitteet, millainen henkilökunnan ammatillinen pätevyys tulee olla sekä mitä lapsen huolto tulee pitää sisällään. Laitoshoidon on kritisoitu siitä, että se on kaukana lapsen tavanomaisesta ympäristöstä, ja siksi tavanomaiset arjen toiminnot eivät ole siellä luontevasti mahdollisia. (Pösö 2004, 207.) Laitoshoidon ymmärretään paikkana, joka on lasten pääasiallinen asuinpaikka sillä hetkellä, sijoituksena, joka on järjestetty palkatun ja ammattitaitoisen henkilöstön avulla sekä toimenpiteenä, jonka tarkoituksena on antaa lapselle erityistä tukea (Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013, 19).

Vastaanottokodissa palkkatyösuhteessa olevat, ammatillisesti pätevät työntekijät toimivat lapsen arjen mahdollistajina (Pösö 2004, 206). Asuinyksikköä kohden on lastensuojelulaitoksessa oltava vähintään seitsemän hoito- ja kasvatus-tehtävissä toimivaa työntekijää. Näihin tehtäviin luetaan ainoastaan varsinaisissa hoitotehtävissä oleva henkilöstö, ei siis esimerkiksi laitoksen keittiö-, siivous- tai hallinnollisissa tehtävissä toimivaa henkilöstöä. (Saastamoinen 2010, 95.)

Tilan rajoittaminen ja sen käytön kontrollointi nähdään yleisesti laitosmaailmaa kuvaavana (Pösö 2004, 207). Lastensuojelulaitoksen yhdessä asuinyksikössä saa hoitaa enintään seitsemää lasta. Samassa rakennuksessa voi olla useampia asuinyksiköitä, mutta lapsimäärä ei saa kuitenkaan ylittää 24 lasta, jollei se ole kiiretilanteessa välttämätöntä. Laitoksen tulee tarjota lapselle mahdollisuuden omaan, yksityiseen tilaan sekä yhteistilaan, jossa toimia muiden lasten kanssa. (Saastamoinen 2010, 92, 94, 96.) Turun pienten lasten vastaanottokoti on jaettu kahteen osastoon. Lapset toimivat pääsääntöisesti omalla osastollaan. Niin talon sisäistä kulkua kuin myös ulkona liikkumista on rajoitettu muun muassa lukituilla ovilla. Molemmissa yksiköissä on lapsille omat huoneet sekä yhteiset tilat, kuten keittiö, olohuone sekä leikkutila.

Lastensuojeluasiakasperheiden ongelmat ovat nykyisin hyvin moninaisia ja vaikeita eikä syynä ongelmiin useinkaan ole mikään yksittäinen asia (Heino 2009, 65; Hentunen 2009, 40; Saastamoinen 2010, 97). Kodin ulkopuolella sijoitetut lapset oireilevat hyvin monin tavoin ja tarvitsevat apua monenlaisiin ongelmiin (Saastamoinen 2010, 97). Traumaattiset kokemukset vahingoittavat lapsen kehitystä ja altistavat myöhemmille ongelmille (Kalland 2004, 119). Tämä tuo mukanaan tarpeen lastensuojelun henkilöstön riittävän hyvästä koulutuksesta ja ammattitaidosta. Lastensuojelulaitoksen henkilökunnalta vaaditaan hyvin laaja-alaista ammattitaitoa ja kykyä työskennellä usein hyvinkin haastavissa tilanteissa. (Saastamoinen 2010, 97.)

Lapsen huollon tarkoituksena on muun muassa turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi, hyvä hoito ja kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon tarpeellinen valvonta ja huolenpito (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361). Tämä tarkoittaa sijoituspaikan osalta muun muassa järjestyksen ja rakenteiden luomista lapsen aikaisemmin mahdollisesti hyvinkin arvaamattoman elämän tilalle. Käytännössä se tarkoittaa esimerkiksi säännöllisiä ruoka- tai nukkumaanmenoajoja. Arjen ennakoitavuudella on suuri merkitys lapsen eheytymiseen, ja joskus pelkän vuorokausirytmien muutos rauhoittaa lasta enemmän kuin mikään varsinainen hoidollinen keino. (Sinkkonen 2012, 275.) Arjen ennakoitavuus muodostuu rutiineista, mitkä tekevät siitä tuttua (Törrönen 1999, 21). Pienten lasten vastaanottokodin arki on hyvin strukturoitua, jossa arjen rutiinit, kuten säännölliset ruokailuajat, rajaavat päivän kulkua (ks. liite 1 ja liite 2).

3.2 Lapsen hyvinvointi laitoksessa

Lastensuojelulain (13.4.2007/417) mukaan lapsen elämään kuuluvilla aikuisilla on vastuu lapsen hyvinvoinnista. Myös laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (8.4.1983/361) määrittelee, että lapselle on turvattava yksilöllinen hyvinvointi. Vastaanottokodin henkilökunnalla on suuri vastuu lapsen hyvinvoinnin toteuttamisessa ja sijoituskriisistä selviämiseen varsinkin, kun sijoittuminen

asumaan laitokseen on harvoin lapsen tai tämän perheen oma valinta (Törrönen 1999, 18; THL 2012c).

Lapsen sijoitus kodin ulkopuolelle on kriisi niin lapselle, vanhemmalle kuin myös muille läheisille (Taskinen 2010, 84). Lapsi joutuu uuteen ympäristöön, jossa on vieraat tilat ja ihmiset. Lapsi erotetaan fyysisesti vanhemmistaan, vaikka vanhemman ja lapsen kanssakäymistä ei estettäisikään. Sijoitusten perusteena olevat arviot vanhempien elämäntilanteesta kantavat mukanaan kielteisyyttä, mikä heijastuu myös lapsen hyvinvointiin. Lastenkotiin sijoitetuista lapsista ja heidän elämästään on usein kielteisiä ja stereotyyppisiä käsityksiä, mikä saattaa pahimmillaan johtaa yhteiskunnasta syrjäytymiseen. (Törrönen 1999, 17-19.)

Lapsilla on muita ikäryhmiä suurempi riski joutua vakavan trauman uhriksi, koska lapsen selviytymiskeinot ovat rajallisemmat kuin aikuisella (THL 2012c). Sijoituksesta selviytymiseen, ja sitä kautta lapsen hyvinvointiin, vaikuttavat lapsen yksilölliset erot. Suuri merkitys sijoituksen onnistumiseen on sijoituskäytännöillä ja sosiaalityöllä, kuinka avoimesti asioista puhutaan (Bardy & Heino 2012, 70.), miten lapsi otetaan mukaan prosessiin (Päkkilä 2008, 169-171) ja miten lapsen biologiset vanhemmat suhtautuvat sijoitukseen (Sinkkonen 2012, 272). Apu tapahtuneen ymmärtämiseksi on ensiarvoisen tärkeää. Lapsen kanssa on tärkeää keskustella vaikeista asioista, koska lapsi ei unohda häntä järkyttäneitä asioita, että siitä ei puhuta. (THL 2012c)

Lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen hyvinvointi poikkeaa siitä, mitä se on väestössä keskimäärin (Heino 2009, 61). Lapsen hyvinvointia voi tarkastella Erik Allardtin (1976) kolmiulotteisen hyvinvointiteorian kautta. Allardt (1976, 38) on jaotellut hyvinvoinnin tarpeet kolmeen osaan; elintasoon (Having), yhteisyyssuhteisiin (Loving) sekä itsensä toteuttamisen muotoihin (Being). Elintason ulottuvuus on ensisijainen muihin nähden, ja se pitää sisällään kaikki ne fysiologiset tarpeet, jotka ihminen tarvitsee elääkseen, kuten ravinnon, nesteen ja lämmön. Yhteisyyssuhteen ulottuvuus pitää sisällään ihmisen tarpeen kuulua johonkin yhteisöön, jossa toisista välitetään ja pidetään huolta. Itsensä toteuttamisen muotojen ulottuvuutta voi tarkastella neljän osatekijän kautta; yksilön korvaa-

mattomuus, status, mahdollisuus vapaa-ajan toimintaan sekä mahdollisuus osallistua poliittiseen toimintaan. (Allardt 1976, 37-49.)

Marjatta Bardy (2009a, 35-37) on kuvannut hyvinvoinnin ulottuvuuksia huolenpidossa (kuvio 4) yhdistäen Allardtin teorian Yhdistyneiden Kansakuntien (jatkossa YK) lasten oikeuksien sopimuksessa esiin nouseviin kolmeen tärkeään teemaan; huolenpito ja suojele (Protection), osallisuus (Participation) sekä oikeuksien toteutuminen (Provision). Inka Hetemäki (2011, 5) määrittelee Lapsen oikeuksien sopimuksen osuvasti lapsen, vanhempien ja julkisen vallan välisinä vastuina siten, että lapsella on oikeuksia, vanhemmilla vastuita ja valtiolla velvollisuuksia. Suomen lapsiasiavaltuutettu on määritellyt asian yksinkertaisemmin: lapsen oikeudet ovat aikuisten velvollisuuksia (Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013, 31).

Kuvio 4. Hyvinvoinnin ulottuvuudet huolenpidossa (mukaillen Bardy 2009a, 35-37).

Bardy (2009a, 36) tuo myös esiin mielestäni tärkeän näkökulman aikuisten vaikutuksesta lasten hyvinvointiin. Lasten elinolot (Having), yhteisyssuhteet (Loving) sekä maailmaan orientoituminen (Being/Doing) määräytyvät pitkälti aikuisten tahdon mukaan. Varhaislapsuudessa ihmissuhteet ja syvimpien tarpeiden

tyytytys ovat elintärkeitä. (Bardy 2009a, 36.) Pieni lapsi on aikuisen armoilla ja jää täysin yksin, jos hänen hätäänsä ei haluta tai osata nähdä (Kalland 2004, 142). Vanhemmille asetetut vaatimukset ovat kasvaneet, jolloin lapsen hyvinvointi on aikaisempaa enemmän uhattuna (Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013, 27).

Kiintymyssuhteen muodostumiseen, arkiseen huolenpitoon ja kasvatukseen on vaikuttamassa lapsen kasvuympäristö, yleensä perhe. Vanhempien tulee jakaa perheen käytössä olevat resurssit omien ja lasten tarpeiden mukaan silmällä pitäen heidän ensisijaista vastuutaan huolehtia lapsen hoidosta, kasvatuksesta, ja elatuksesta. Yhteiskunta tukee vanhempien yksilöllisiä tarpeita sekä vastuuta muun muassa päivähoito- ja terveystalouksin. (Bardy 2009a, 35-37; Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013, 28-29.)

Jokaiselle ihmiselle on tärkeää päästä toteuttamaan itseään, niin myös lapselle. Osallistuminen omaa ja yhteistä elämää koskeviin toimiin ja päätöksiin sekä tulla kuulluksi ja nähdyksi, saavat aikaan osallisuuden kokemuksen (Bardy 2009a, 37.), jonka näen tarkoittavan myös lapsilähtöisyyden toteutumista. Koen aikuisilla, niin vanhemmilla kuin myös lapsen sijaishuollosta vastaavilla ammattilaisilla, olevan suuri valta ottaa, tai olla ottamatta, lasten mielipiteet huomioon.

Laitosolosuhteet suovat lapselle turvalliset puitteet, jossa varmasti toteutuvat lasten hyvinvoinnin kannalta oleelliset asiat. Eri asia on, ovatko ne hyvinvoinnin tekijät lapsista vai aikuisista lähteviä. Jos lastensuojelun sijaishuollon tehtävänä on lasten hyvinvoinnin edistäminen, ja lasten hyvinvointiin kuuluu myös osallisuuden lisääminen, eikö silloin lapsilähtöisen, lasten mielipiteet huomioonottavan työn toteuttamisen, kuuluisi olla sijaishuollossa ensisijaista? Seuraavassa kappaleessa käsittelen enemmän lapsilähtöisyyden toteutumista laitosten maailmassa.

3.3 Lapsilähtöisyys laitoksessa

Kirjoissa käytetään usein termejä osallisuus, lapsikeskeisyys ja lapsilähtöisyys tarkoittamaan lähes samoja asioita. Itse en näe tässä tutkimuksessa tarpeelli-

sena erottaa termejä toisistaan, vaikka vivahde-eroja löytyykin (ks. Päckilä 2008; Kinos 2001). Työssäni käytän termiä lapsilähtöisyys kuvaamaan kaikkea lapsen kanssa tehtävää työtä, jossa lasta pidetään itsenäisenä ja yksilöllisenä, jossa työskennellään yhdessä lapsen kanssa, ja jossa otetaan lapsen mielipiteet, tarpeet ja toiveet huomioon.

Lapsilähtöinen kasvatustavoitus perustuu edellä esitettyihin YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa esiin nouseviin kolmeen teemaan (protection, provision, participation), joiden taustalla on ajatus lasten kansalais- ja vapausoikeuksista, autonomiasta, myötämääräämisestä sekä lasten aseman yhdenvertaistumisesta ja lasten yksilöitymisestä suhteessa vanhempiin. Lapsilähtöisyyden tavoitteena on saavuttaa itsenäisyys ja tasa-arvo. Lapsilähtöisyys ei kuitenkaan tarkoita kasvatuksen ja rajojen unohtamista tai aikuisuudesta luopumista, vaikka sen tavoitteena onkin lasten ja aikuisten maailmojen tasa-arvoisuus. Yksilöt toimivat aina yhteisössä ja yhteisö muodostuu aina yksilöistä. Aikuisten tehtävänä on kantaa lopullinen vastuu. (Kinos 2001, 14-15, 33-34.)

Lapsilähtöisyyden vastakohtana voidaan karkeasti pitää aikuislähtöisyyttä. Aikuislähtöisyydellä on hyvin pitkät perinteet (Kinos 2001, 15), minkä voi havaita jo siitäkin, että Lapsen oikeuksien julistus on laadittu vasta vuonna 1959 ja YK:n Lasten oikeuksien sopimuksin on vasta vuodelta 1989 (Unicef 2013a). Aikuislähtöisyydessä aikuinen tietää lasta paremmin, mikä tälle on hyväksi, lasten tarpeet koetaan vähempi arvoisempina kuin aikuisten (Kinos 2001, 18, 37) eikä lasta ymmärretä kasvatuksessa itsenäisenä subjektina vaan objektina ja tekemisen kohteena (Lehtinen 2001, 97). Aikuislähtöisyydessä vallitsee epäily lapsen kykyjä kohtaan. Lapsuus nähdään valmistautumisena aikuisuuteen ja lapsi passiivisena tiedon vastaanottojana, jolloin aikuisen tehtävänä on opettaa lasta yhteiskunnan tavoille. (Kinos 2001, 20-21, 23.)

Lastensuojelua on kritisoitu siitä, että aikuiset saavat lapsia helpommin äänensä kuuluviin (Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013, 36). Vähättelevä suhtautuminen lapsen ajatteluun selittyy sillä, että aikuisiin on iskostettu ajatus lapsen naiiviuudesta ja epäkypsyydestä aikuisten käsitteelliseen, järkipäiseen ja totuudenmukaiseen ajatteluun verrattuna. (Kinos 2001, 24.)

Lapsilähtöisyys on lisääntynyt lastensuojelussa sitä mukaa, mitä enemmän lasten kanssa tehtävään työhön on alettu kiinnittämään huomiota (Päkkilä 2008, 162). Lapsilähtöisyys ja lapsen kuuleminen on nostettu tärkeään asemaan, mutta sen toteutuminen käytännössä ei aina ole helppoa (Lehtinen 2001, 97; Päkkilä 2008, 163). Monika Riihelä (2001, 18-20) tuo voimakkaasti esiin asiantuntijoiden vaikeuksia antaa lapsen omille pohdinnoille ja kysymyksille tilaa. Myös Johanna Hurtig (2006, Hollanderin 2001, 102-138 mukaan) kirjoittaa olettamuksesta, että ammattilaiset tietäisivät lapsia paremmin, mikä on tälle parasta eikä näin ollen lapsilähtöiselle tiedolle ole tarvetta.

Aikuisilla on toki päävastuu lapsen elämästä ja tämän huolenpidosta, mutta mielestäni sen ei kuitenkaan tulisi tarkoittaa lapsen mielipiteiden sivuuttamista tai niiden merkityksen väheksymistä. Lapsen itsensä huomioiminen, hänen ajatustensa kuuleminen ja varsinkin hänen mielipiteidensä merkityksen näkyväksi tekeminen ovat mielestäni tärkeitä asioista, jotka eivät kuitenkaan aina näy lastensuojelutyön arjessa. Aikuisten mielipiteet sivuuttavat helposti lapsen näkemysten, minkä myös Kaisa-Elina Hotari (2007) on todennut tutkimuksessaan. Hotarin (2007) tutkimuksessa nuoret olivat tuoneet esiin monia syitä, miksi heidän näkemyksensä oli ammattilaisten toimesta ohitettu. Näitä syitä olivat muun muassa kiire, aikuisten vallankäyttö, lapsen tiedon väheksyminen, kyvyttömyys nähdä lapsi yksilönä, kuulemisen merkityksen väheksyminen sekä aikuisten tiedon ylikorostuminen (Hotari 2007, 70-71).

Erilaisten menetelmien käyttäminen asiakastyössä antaa työkaluja vuorovaikutussuhteeseen ja kommunikaatioon, joiden avulla ottaa lapsi huomioon (Timonen-Kallio 2009). Mirjam Kalland (2004, 134) toteaa, että alle kouluikäisen lapsen kanssa on syytä käyttää projektiivisiä menetelmiä eli erilaisia toiminnallisia menetelmiä kommunikaation apuvälineenä. Menetelmävalikoima on laaja ja niiden osaavaa käyttöä asiakastyössä suositellaan (THL 2012d). Esimerkiksi sadutus-menetelmä on todettu toimivaksi välineeksi lapsilähtöisyyden lisäämiseksi (ks. Karlsson 1999; 2000; 2003; Kinos 2001; Karlsson, Levamo & Siukonen 2012). Monika Riihelä (2001, 20) totesi yli kymmenen vuotta sitten, että sadutus-menetelmän käyttö lastensuojelussa on alkanut takkuisesti, koska ajan

ei katsota riittävän vähemmän tärkeänä pidettyyn satujen kertomiseen. Riihelä (2001, 20) kuitenkin muistuttaa, että sadutus antaa enemmän aikaa kuin se vie, koska silloin työntekijä keskittyy olennaiseen eli asiakkaaseen. Itse koen, etteivät resurssit edelleenkään riitä asiakkaan yksilölliseen huomioimiseen riittävästi.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävä ja lähtökohdat

Halusin opinnäytetyöni käsittelevän jollain tasolla lapsilähtöisyyttä ja yksi keskeisimmistä näkökulmista oli lapsen mielipiteiden huomioiminen. Aikaisempi työkokemukseni on lähes kymmenen vuoden osalta lastensuojelualalta, joten toiveissa oli hyödyntää alan tuntemusta myös opinnäytetyössä. Mielenkiintoni oli myös kohdistunut varhaiskasvatusikäisiin lapsiin, joten Turun Pienten lasten vastaanottokoti oli ensisijainen vaihtoehto yhteistyökumppaniksi, koska siellä nämä toiveet toteutuivat.

Vastaanottokodilla ei ollut mitään tiettyä toivetta opinnäytetyön aiheelle. Aihetta rajatessani päädyin lopulta käyttämään sadutus-menetelmää lapsen äänen kuulemiseksi. Menetelmä ei ollut tuttu vastaanottokodissa, joten myös he olivat kiinnostuneita sen käytöstä lasten kanssa. Itseäni kiinnosti miten lapset kokevat laitosasumisen, joten lähdin työstämään tätä ajatusta vastaanottokodin henkilökunnan kanssa. Tutkimuksen tavoitteeksi muodostui kokemuksellisen tiedon kerääminen Turun pienten lasten vastaanottokodin lapsilta vastaanottokodin arjesta. Suoraan lapsilta saatu kokemusperäinen tieto siitä, mitä asioita lapset itse nostavat tärkeimmiksi aiheiksi vastaanottokodin arjessa, antaa vastaanottokodin henkilökunnalle mahdollisuuden ottaa lasten näkemyksen huomioon, kehittää työtään lapsilähtöisemmäksi sekä ennen kaikkea ymmärtää lasten maailmaa ja lähtökohtia paremmin.

Tutkimustehtävänä oli selvittää:

- Millaista tietoa lasten saduttamisella on saatavissa vastaanottokodin arjesta?

Osatehtävinä oli:

- Mitä lasten saduista käy ilmi annettua aihetta tarkastellessa?
- Mitä asioita lapset nostavat oleellisiksi asioiksi vastaanottokodin arjessa?

Lapsen omaa kerrontaa, sanallista kuvausta ajatuksistaan, kokemuksistaan ja arjestaan pidetään sosiaalityössä tärkeänä (Hurtig 2006, 172; Coyne 2010, 227). Lapsilähtöisyys sekä lapsen osallisuuden ja kuuntelun lisääminen ovat nähty myös koko maata koskeviksi tärkeiksi toimintaperiaatteiksi. Lapsen mielihiteen kuuntelemisen tärkeydestä on kirjoitettu muun muassa lastensuojelulaisissa (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417), YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa (Unicef 2009), uusimmassa Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmän laatimassa esityksessä lastensuojelun laatusuosituksista (Lavikainen & Ruuskanen 2013) sekä Sosiaali- ja terveysministeriön selvitysryhmän laatimassa loppuraportissa lastensuojelun tämän hetkisestä tilasta (Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013). Myös sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämissuunnitelman (Kaste) yhtenä keskeisenä periaatteena on osallisuuden ja asiakaslähtöisyyden lisääminen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012).

Kuitenkin sijaishuollosta on saatavilla vain vähän empiiristä tutkimustietoa (Pösö 2004, 202), ja pienten lasten kokemuksia lastensuojelusta, kuten sijoituksista tai laitoksen arjesta, on tutkittu sitäkin vähemmän. Lasten hyvinvoinnista on kerätty runsaasti tietoa muun muassa neuvoloissa ja varhaiskasvatuksessa, mutta ei lastensuojelussa (Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013, 50). Pääpaino esimerkiksi viimevuosien pro gradu tai opinnäytetyöissä, jotka käsittelevät kokemuksellista tietoa lastensuojelussa, näyttää olevan nuorten, perheiden tai työntekijöiden kokemusten hahmottamisessa. Lasten kokemuksia on kuvattu usein myös jonkin toissijaisen lähteen, kuten aikuisten, työntekijöiden tai lastensuojeluilmoitusten, kautta. Koen tutkimukseni hyvin tarpeellisenä lisänä tuomaan pienen lapsen näkökulmaa esiin tutkimuskentällä.

4.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tapaustutkimus, jossa aineiston kerään narratiivisen menetelmän, saduttamisen, avulla. Narratiivisuudella eli tarinallisuudella tarkoitetaan lähestymistapaa, jossa huomio on kohdistunut kertomuksiin tiedon välittäjänä (Heikkinen 2001, 116). Kvalitatiiviseen tutkimusot-

teeseen päädyin, koska siinä ollaan kiinnostuneita muun muassa tekstin tai toiminnan merkityksen ymmärtämisestä, mikä on minun opinnäytetyössäni oleellista. Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on myös ihmisen suosiminen tiedon keruun välineenä, aineiston moninainen tarkastelu teoriapohjaisen analyysin sijaan, sellaisten metodien suosiminen, joissa tutkittavien näkökulma ja ääni pääsevät esille, kohdejoukon valikoiminen tarkoituksenmukaisesti sekä tutkimuksen joustavuus ja mahdollisuus suunnitelmien muokkaamiseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164-165.) Nämä kaikki kriteerit toteutuivat tutkimuksessani.

Tapaustutkimuksella taas pyritään kuvaamaan valitusta tapauksesta yksityiskohtaista tietoa (Jyväskylän yliopisto 2013), mikä tässä tutkimuksessa tarkoittaa tietoa Turun pienten lasten vastaanottokodin arjesta. Tapaustutkimus pyrkii lisäämään tietyn ilmiön ymmärrettävyyttä yleistettävyyden sijaan (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tutkimukseni kohteena oli tietty vastaanottokoti, eikä tuloksia näin ollen voi yleistää, vaan pyrkimyksenä oli tuoda vastaanottokotiin sijoitettujen lasten ääni kuuluville ja tarkastella heidän näkökulmaansa vastaanottokodin arjesta.

Sadutus-menetelmään päädyin ensisijaisesti siksi, että se on hyvin lapsilähtöistä ja sitä näkökulmaa halusin opinnäytetyössäni painottaa. Tutkimukseen osallistuneet lapset olivat iältään niin nuoria, että katsoin tärkeäksi valita tutkimusmenetelmäksi sellaisen tavan, joka ei tuntuisi heistä liian vaikealta tai olisi liian kaukana heidän maailmastaan. Koen satujen olevan oleellinen osa lasten elämää ja siitä syystä sadutuksen olevan helposti heidän ymmärrettävissä. Lisäksi sadutus on tutkitusti hyväksi koettu tapa lapsen äänen kuulemiselle.

Sadutus-menetelmän on kehittänyt suomalainen koulupsykologi ja valtiotieteen tohtori Monika Riihelä 1980-luvulla. Työskennellessään psykologina Riihelä huomasi, ettei lapsilla ollut kanavaa tuoda ajatuksiaan julki eikä hänellä itsellään ollut välineitä lasten omien ajatusten kuuntelemiseen. Syntyi tarve työkäytäntöjen muuttamiseen lapsia herkemmin kuunteleviksi. Tutkiessaan asiaa hän havaitsi, etteivät lapset osanneet vastata heille esitettyihin kysymyksiin, mutta

osasivat pukea ajatuksensa sanoiksi sadun muodossa. (Karlsson 2003, 100-103; Kiisto & Krusius 2004, 16.)

Sadutus-menetelmää tutkinut Liisa Karlsson (2003, 34-36) on myös havainnut, että mitä pienempi lapsi on, sitä vaikeampaa on saada tietoa lapsen ajatuksista kyselemällä. Sadutus on väline, joka auttaa kuulemaan lapsen mielessä olevia ajatuksia ja tunnelmia lapsilähtöisesti. Se on kehitetty osallisuuden ja kuuntelun lisäämiseksi ja sen avulla voidaan paremmin ymmärtää lasten maailmaa. Sadutus herkistää aikuiset huomaamaan ja seuraamaan lasten pohdintoja ja ideoita. Menetelmää käytettäessä lapsi huomaa, että kuulijat ovat kiinnostuneita hänen omista ajatuksistaan ja kertomastaan. Lisäksi hänelle välittyy tunne, että hänen sanomansa on tärkeää, ja että hän tulee kuulluksi. (Karlsson 1999, 3; 2003, 110; 2012, 10.)

Johanna Hurtig (2006, 171-172) esittää artikkelissaan ajatuksen lapsen särkyvyydestä kysyttäessä lapselta asioista, joista hän ei halua puhua tai jos kysyjällä ei ole osaamista ja herkkyyttä lasten kokemuksista keskusteluun. Hurtig lisää, että lapsi on herkkä aistimaan onko ammattilaisen ja lapsen välillä tarvittavaa turvaa asioiden esille tuomiseen (Hurtig 2006, 172). Koen sadutuksen olevan myös tässä suhteessa oivallinen väline. Sadutuksessa vapauttavaa on juuri se, että lapsi saa kertoa juuri sillä hetkellä mielen päällä olevasta asiasta, pelkäämättä arviointia ja toisten tulkintaa. Sana satu antaa luvan kertoa keksittyä tarinaa, mutta lapsella on myös halutessaan mahdollisuus kertoa vaikeista asioista. (Karlsson 2003, 137.) Tässä tutkimuksessa ei ollut tarkoituksena paneutua mahdollisiin murheisiin liittyen esimerkiksi lapsen perhetilanteeseen tai sijoitukseen, mutta lapsen kerrontaa näistä aiheista ei rajoitettu.

4.3 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston hankinta

Tutkimuksen kohderyhmänä toimivat Turun pienten lasten vastaanottokodin lapset. Parhaassa satuiässä lapsen ajatellaan olevan 4-8-vuotiaina (Ylönen 2000,40), mutta jouduin valitsemaan tutkimukseen mukaan myös tätä nuorempia lapsia, koska soveltuvia lapsia oli tutkimuksen aloitushetkellä vähän. Tutki-

mukseen osallistui neljä tyttöä, joiden iät vaihtelivat kolmesta vuodesta viiteen vuoteen. Sijoitusajat vastaanottokodissa vaihtelivat tytöillä parista viikosta useampaan kuukauteen.

Sadutuksesta on olemassa useita sovelluksia perussadutuksen lisäksi (ks. mm. Kiisto & Krusius 2004, 18). Näistä mainittakoon aihesadutus eli sadun kertomista tietyistä aiheesta, jota käytettiin sovelletusti tässä tutkimuksessa. Karlssonin mukaan aihesadutusta tulisi käyttää vasta usean perussadutuskerran jälkeen, jolloin kuunteleva toiminnan kulttuuri on saatu luotua. Aiheen valitsijana tulisi tällöinkin toimia enemmän lapsi kuin aikuinen, jotta lapsi kokee omien ajatustensa esiin tuomisen tärkeyden. (Karlsson 2003, 47, 114-115, 126-127.)

Tässä tutkimuksessa käytettiin aihesadutusta sovelletusti niin, että saduille oli aikuisen toimesta rajattu aihe. Lapsen kerrontaa aiheen ulkopuolelta ei kuitenkaan rajattu, vaan lapsi sai kertoa niistä asioista, jotka hän itse koki kertomisen arvoisina. Karlsson (2003, 29-30) toteaa, että tarinoissa esiintyvät ilmiöt ja tapahtumat ovat kuitenkin lapsen omia ajatuksia, vaikka sadulle olisi annettu aihe. Sadut rakentuvat niistä asioista, joita lapsi on nähnyt, kuullut, aistinut, tehnyt ja kokenut, mielikuvituksella maustettuna (Karlsson 2003, 30).

Ennen varsinaisen tutkimusaineiston keruuta minun oli tarkoituksena perussaduttaa lapsia, jotta sadutuksen idea tulisi lapsille tutuksi, ja jotta myös itse saisin harjoitusta menetelmän käytöstä. Koska asiakkuudet vaihtuvat vastaanottokodissa nopeaan, ja tutkimusluvan saaminen pitkittyi, en pystynyt perussaduttamaan kuin yhtä tutkimukseen osallistunutta lasta kesän 2013 aikana. Lapset tuntuivat omaksuvan sadutuksen idean aihesadutuksen myötä, mutta menetelmän perusajatuksen peilaten, olisi varmasti ollut lasten kannalta mielekkäämpää tutustua menetelmään ensin perussadutuksen kautta.

Itse koin saaneeni suuren hyödyn sadutusmenetelmään videoavusteiseen vuorovaikutuksen ohjaukseen (Video Interaction Guidance, VIG) osallistumisesta. Siinä kuvattiin ensin sadustilannetta, jonka onnistumista analysoitiin jällempäin sadutusmenetelmään perehtyneen opettajan kanssa.

Sadutustapahtuma on helppo järjestää käytännössä missä ja milloin vain. Tarvi-
taan vain kirjaamisvälineet sekä aito halu ja kiinnostus kuunnella lasta. Aikuinen
viestii lapselle omaa kiinnostustaan lapsen kertomaa kohtaan ilmeillä ja olemal-
la puuttumatta kertomuksen sisältöön. Menetelmän ensimmäisessä vaiheessa
lasta kehoitetaan kertomaan satu. Kun lapsi kertoo tarinaansa, aikuinen kirjaa
sen sana sanalta niin kuin kertoja sen kertoo. Tämän jälkeen aikuinen lukee
tarinan ääneen ja kertoja saa tehdä siihen halutessaan muutoksia. Päätäntäval-
ta ja tekijänoikeus kertomuksesta ovat aina kertojalla. (Karlsson 1999, 61; 2003,
44, 51-53, 69; 2012, 10; Riihelä 2001, 20.)

Sadutuspaikkana toimi vastaanottokodin iso yhteinen ”olohuone”. Liisa Karlsson
toteaa Lapsen maailma –lehden haastattelussa, ettei sadutustilanteella tai ym-
päristöllä ole hänen kokemuksensa mukaan merkitystä, vaan satu tulee jos on
tullakseen (Helminen 2001, 35). Itse koin tilalla kuitenkin olevan merkitystä.
Joidenkin lasten keskittymistä selvästi haittasi se, että tilassa oli leluja ja muita
tavaroita, jotka eivät ole heillä jokapäiväisessä käytössä, ja olivat näin ollen heil-
le uusia ja ihmettelyn arvoisia. Koin kuitenkin, että sadutuspaikan tuli olla jokin
arkipäivästä poikkeava tila, jotta sillä olisi mahdollisuus toimia väylänä satujen
maailmaan. Olohuone toimii myös kokoustilana, joten yhden lapsen kohdalla
jouduimme olemaan viimeisellä kerralla lapsen omassa huoneessa, koska olo-
huone oli varattu muuhun käyttöön. Kyseinen lapsi oli aina olohuoneessa olles-
samme rauhaton ja hänen oli vaikea keskittyä muilta tavaroilta sadutukseen.
Omassa huoneessa keskittyminen oli parempaa, vaikka ei kuitenkaan ihan ko-
konaisvaltaista. Hänen kohdallaan olisi ollut ehkä parempi toteuttaa sadutusti-
lanteet aina omassa huoneessa.

Sadutin lapsia erikseen muista, koska halusin jokaisen äänen yksilöllisesti kuu-
luville. Tarkoituksena oli yksilösaduttaa lapsia noin kolme kertaa, mutta tutki-
muksen edetessä koin, että useampi sadutuskerta oli tarpeen. Ensimmäkin siitä
syystä, että sadutettavia lapsia oli vähän ja halusin saada kokoon laajemman
otannon, mutta myös siitä syystä, että koin satujen aiheiden syventyvän lapsien
luottamuksen minuun kasvaessa. Noin viiden sadutuskerran jälkeen huomasin

kylläntymisen saavutetuksi, kun saduista ei tuntunut nousevan esiin enää mitään uutta. Yhteensä satuja oli 25 kappaletta.

Käytin tutkimuksessa kolmea eri lähestymistapaa aihesaduttoa, koska koin tärkeäksi selvittää, mikä tapa toimi lasten kanssa parhaiten. Käytin apuna kahta eri tapaa havainnollistaa lapsille päivärytmejä; kellotaulun mallista päiväohjelmaa (liite 2) sekä vastaanottokodin arjesta kirjoittamaani tarinaa (liite 3). Lisäksi koekelin piirtämistä annetusta aiheesta. Lapset pitivät piirtämisestä, mutta itse koin kuitenkin saavani enemmän irti kirjoitetusta kuin piirretystä tuotoksesta, joten palasin jo yhden kokeilukerran jälkeen kirjoittamiseen. Päiväohjelmaa sekä kirjoittamaani tarinaa käytin ensin erikseen muutamia kertoja, ja viimeisellä kerralla käytin niitä yhdessä siten, että lapsi saattoi katsella päiväohjelmaa samalla, kun luin tarinan. Niin päiväohjelman kuin myös tarinan olin pyrkinyt laatimaan niin, etteivät ne ohjailisi lapsen ajatusten laatua liiaksi. Olin esimerkiksi pyrkinyt jättämään tarinasta tarkoituksella pois adjektiivit ja tekemään siitä mahdollisimman neutraalin, jotta lapsi ei kokisi minun odottavan tietynlaisia vastauksia.

Pääsääntöisesti lapset olivat innokkaita sadutettavia ja satu alkoi vaivatta. Joskus sadut olivat vain muutaman lauseen mittaisia, toisiaan useamman paperin. Useimmiten lapset kertoivat yhden sadun kerrallaan, toisinaan satuja saattoi tulla kolmekin. Aina lapset eivät kuitenkaan olleet halukkaita satuilemaan. Eräällä tytöllä oli ollut huono päivä, ja hän ei halunnut tulla sadutettavaksi. Kieltäytyminen oli hänen oikeutensa enkä moittinut häntä kieltäytymisestä tai yrittänyt enempää siihen houkutellessa. Toinen tyttö tuli mukaan sadutettavaksi, mutta tote si sadun alkuun, ettei aikonut kertoa mitään. Kirjoitin kuitenkin sadun ylös juuri niin kuin hän sen kertoi, koska koin myös kielteisen tahtotilan ilmaisun tärkeäksi.

Toisinaan lapset olivat niin innokkaita satuilemaan, että sadusta ei tuntunut tulevan loppua. Liisa Karlsson (2003, 130) esittää kirjassaan ratkaisuksi pitkiin satuihin ”satupaperia”, jossa paperin reunoja kiertää yksinkertainen kehys, minä sisään satu tulee mahtua. Itse käytin sadutuksessa Karlssonin kuvaamia kehyksellisiä papereita sekä tavallisia värillisiä papereita. Ennen sadutuksen aloitusta pyysin lasta valitsemaan itselleen sopivimmalta tuntuvan paperin. Tä-

mä tuntui olevan lapsille tärkeä vaihe, koska useasti he valitsivat paperinsa tarkkaan pohtien.

Koin satupaperin käyttämisen hyvänä, mutta toisinaan se tuntui tuovan lapsille myös tarpeen sadun jatkamisesta vaikka varsinaista sanottavaa ei olisikaan enää ollut. Karlssonin (2003, 130) mukaan joskus voi auttaa, että lapselle mainitsee paperista loppuvan tilan, jolloin lapsi automaattisesti ryhtyy lopettamaan satua. Tutkimuksessa lapset sanoivatkin useasti haluavansa jatkaa niin kauan, kunnes paperi tulee täyteen sekä totesivat kohta olevan valmista, kun huomasiivat paperista loppuvan tilan. Joskus jouduin myös itse ilmoittamaan lapselle, että nyt piti satu lopettaa, koska käytettävissä oleva aika loppui kesken. Tämä tuntui itsestäni inhottavalta, koska koin tärkeänä, että lapset saisivat kertoa tarinansa niin kuin sen halusivat.

Sadun loputtua luin sadut lapsille ja he saivat tehdä niihin muutoksia halutesaan. Useimmiten lapset eivät halunneet muuttaa satuaan, tai lisäsivät yksittäisen sanan tai lauseen tekstiin. Toisinaan lapset tuntuivat innostuvan todenteolla sadustaan lukemisen jälkeen, ja jatkoivat satuaan useaan otteeseen, kunnes se viimein oli heistä valmis. Kun satu viimein oli valmis, kysyin lapsilta saavatko muutkin lukea heidän satujaan. Useimmiten lapset halusivat jakaa satunsa muiden kanssa, mutta joskus he kielsivät satujen julkaisun, jolloin merkitsin asian tiedoksi sadun loppuun. Koska sadutus-menetelmä oli minulle uusi asia, sen käyttö ei ollut teknisesti täysin hallittua. Huomasin välillä unohtaneeni kysyä lapsilta sadustustilanteen päätettyä lupaa satujen julkaisuun. Näissä tapauksissa päädyin julkaisukieltoon, koska en voinut olla varma lapsen omasta kannasta asiaan.

4.4 Tutkimuksen analysointi

Tutkimuksen yksi keskeisimmistä vaiheista on sen analysointi (Hirsjärvi ym. 2009, 221). Analyysin tarkoituksena on selkeyttää saatua aineistoa ja tuoda esiin uutta tietoa (Eskola & Suoranta 1998, 138). Analyysivaiheessa tutkijalle selviää olivatko hänen valitsemaansa tutkimusongelmat oikeanlaiset ja saako

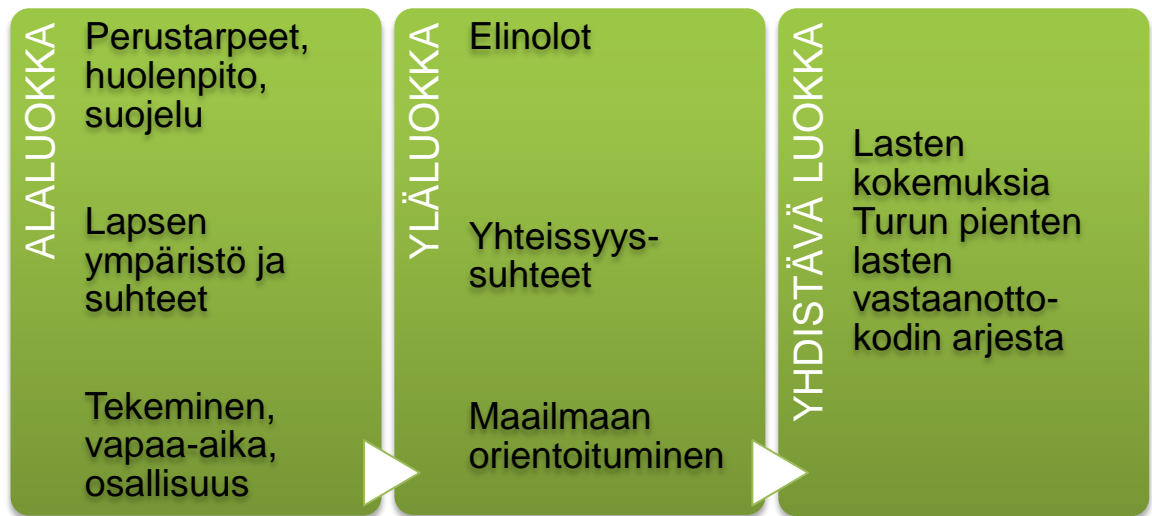

hän vastauksia haluttuun asiaan (Hirsjärvi ym. 2009, 221). Osa aineistona käytettävissä olevista saduista en kokenut tarpeelliseksi hyödyntää tutkimuksessa, koska niiden sisältö ei ollut tulosten kannalta merkittävä.

Analysoin sadut käyttämällä Jari Eskolan (2001, 36) esittelemää teoriasidonnaista analyysia. Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2009, 96) käyttävät menetelmästä nimitystä teoriaohjaava sisällönanalyysi. Itse pitäydyn alkuperäistutkijan nimityksessä ja käytän termiä teoriasidonnainen analyysi. Teoriasidonnaisessa analyysimenetelmässä aineistoa tarkastellaan ensin aineistolähtöisesti. Tämä tarkoittaa aineiston redusointia eli pelkistämistä ja klusterointia eli luokittelua tekemällä alkuperäisilmauksista pelkistettyjä ilmauksia, joista saadaan muodostettua alaluokkia. Teoriasidonnaisuus tulee mukaan analyysin loppuvaiheessa, kun aineistosta nousseita alaluokkia peilataan teoreettisiin yläluokkiin. (Eskola 2001, 136-137; Tuomi & Sarajärvi 2009, 96-97, 108-111, 117-118.) Teoriasidonnaiseen analyysitapaan päädyin, koska koin mielenkiintoiseksi peilata lasten näkemyksiä vastaanottokodin arjesta aikuisten laatimiin käsityksiin hyvinvoinnin ulottuvuuksista.

Perehdyin aineistoon lukemalla sadut useaan otteeseen lävitse jo aineiston hankkimisvaiheessa kuin myös sen jälkeen kokonaiskuvan saavuttamiseksi. Alleviivasin alkuperäisaineistosta erivärisillä kynillä tutkimuskysymyksiin liittyviä yksittäisiä ilmauksia. Alkuperäisistä ilmauksista muodostin pelkistettyjä ilmauksia, joista sain muodostettua alaluokat selkeyttämään saatua aineistoa. Alaluokkien muodostamisen päättelyrungot ovat nähtävissä liitteessä 4.

Alaluokiksi muodostui kolme kokonaisuutta; perustarpeet, huolenpito ja suojeleminen, lapsen ympäristö ja suhteet sekä tekeminen, vapaa-aika ja osallisuus. Analyysin yläluokat muodostuivat tässä tutkimuksessa Allardin (1976) ja Bardyn (2009a) teorioista hyvinvoinnin ulottuvuuksista, joista on kerrottu tarkemmin kappaleessa 3.2. Teoreettisista yläluokista saatiin muodostettua koko aineistoa kuvaava yhdistävä luokitus; lasten kokemuksia vastaanottokodin arjesta (kuvio 5).

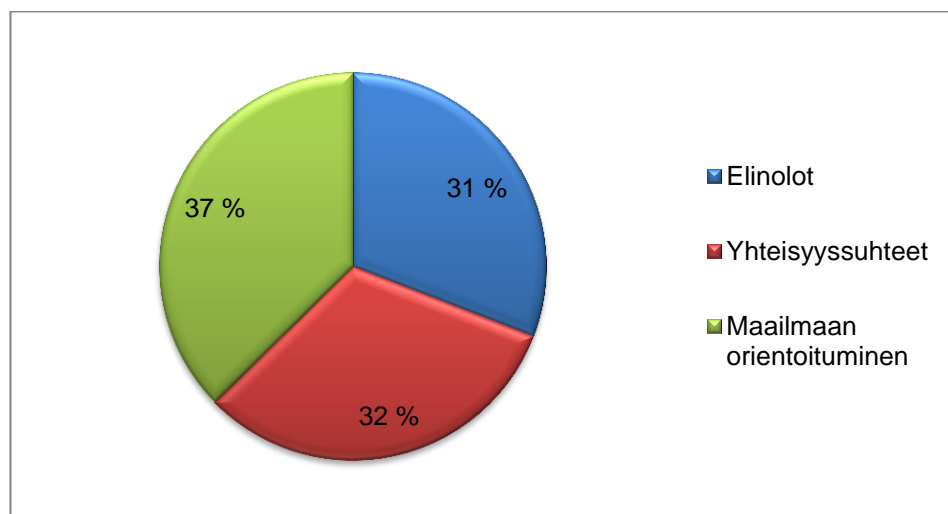
Kuvio 5. Lasten kokemuksia Turun pienten lasten vastaanottokodin arjesta yhdistävän luokan muodostumisen päättelyrunko (mukaillen Tuomi & Sarajärvi 112, 118).

Tämän tutkimuksen tutkimusongelmana oli selvittää millaista tietoa lasten saduttamisella on saatavissa vastaanottokodin arjesta, mitä saduista käy ilmi ja mitkä asiat lapset nostavat oleellisiksi asioiksi vastaanottokodin arjessa. Seuraavassa luvussa käyn lävitse aineiston analyysin tuloksia luokittain.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Satujen jakautuminen

Sadut jakautuivat kolmen hyvinvoinnin ulottuvuuden käsitteen (elinolot, yhteisyyssuhteet, maailmaan orientoituminen) kesken lähes tasan niin kuin kuviosta 6 on nähtävissä. Prosentuaalisiin tuloksiin päästiin laskemalla saduissa esiintyneet jokaiseen ulottuvuuteen liittyvät määrälliset maininnat yhteen. Jotkut ilmaukset katsoin kuuluvaksi useampaan luokkaan. Esimerkiksi oman huoneen maininnan luin mukaan niin turvallisuuteen, laitokseen kuin myös kotiin liittyvissä pelkistyksissä. Samoin maailmaan orientoitumiseen vahvasti liittyneen leikin ilmauksen laskin mukaan kuuluvaksi molempiin, sisä- ja pihaleikkeihin, jos sitä ei ollut erikseen jaoteltu jompaankumpaan.

Kuvio 6. Hyvinvoinnin ulottuvuuksien jakautuminen saduissa (N=25).

Seuraavissa kappaleissa on käsitelty jokaista ulottuvuutta lähemmin ja pyritty selventämään niiden ilmenemistä saduissa. Otan päätelmissä huomioon myös omat havaintoni lapsista ja laitoksen arjesta. Saduista otettuja lainauksia pystyin hyödyntämään tulosten kuvaamisessa rajoitetusti, koska kaikilla saduilla ei ollut julkaisu-oikeutta. Lainauksiin valitut ilmaukset kuvaavat kuitenkin muissakin saduissa esiin tulleita aiheita.

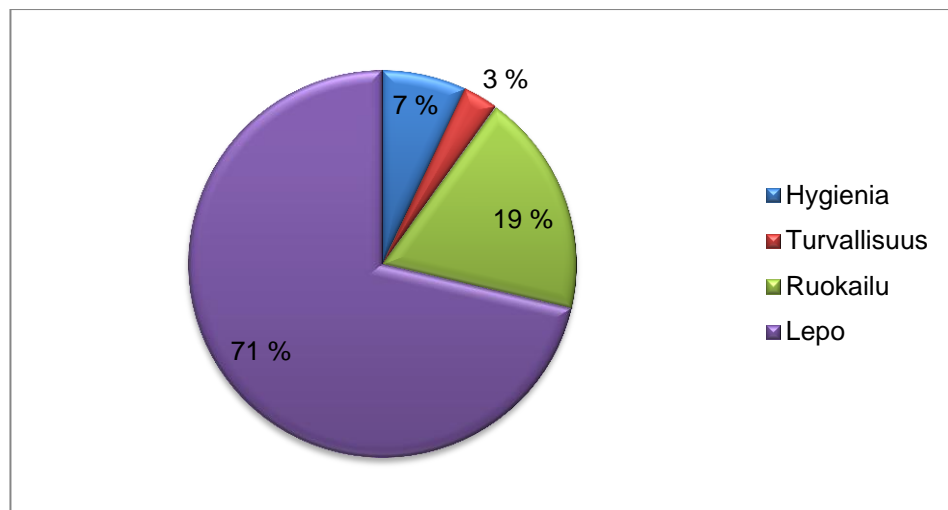
5.2 Elinolot

Saduissa elinolot muodostuivat perustarpeista, huolenpidosta sekä suojelusta. Niihin viittaavat sanat jaoteltiin neljään pelkistettyyn ilmaukseen; hygienia, turvallisuus, ruokailu sekä lepo. Niin kuin kuviosta 7 on nähtävissä, lepoon viittavia ilmauksia oli yli 70 % kaikista maininnoista. Näihin luettiin mukaan nukkumista, makaamista, heräämistä tai sänkyä ilmaisseet satujen kohdat. Viidesosassa saduista mainittiin ruokailuun liittyviä ilmauksia, kuten syöminen, välipala tai jokin ruokalaji. Hygieniaan luettiin mukaan hampaiden pesuun, pesulla käyntiin, wc asiointiin sekä vaatetukseen liittyvät ilmaukset. Turvallisuuteen liittyvät ilmaukset olivat muun muassa yksinäisyyteen, onnellisuuteen ja vaarattomuuteen liittyneitä mainintoja.

”Kiva syödä. Kiva pesulla. Kiva nukkua. Kiva olla hereillä.” (H1)

”Ja tykkään nakista. Onks toi nakkia. Namis on nakkia.” (H3)

”Ja sen linnassa sillä ei ollut vaaraa.” (H3)

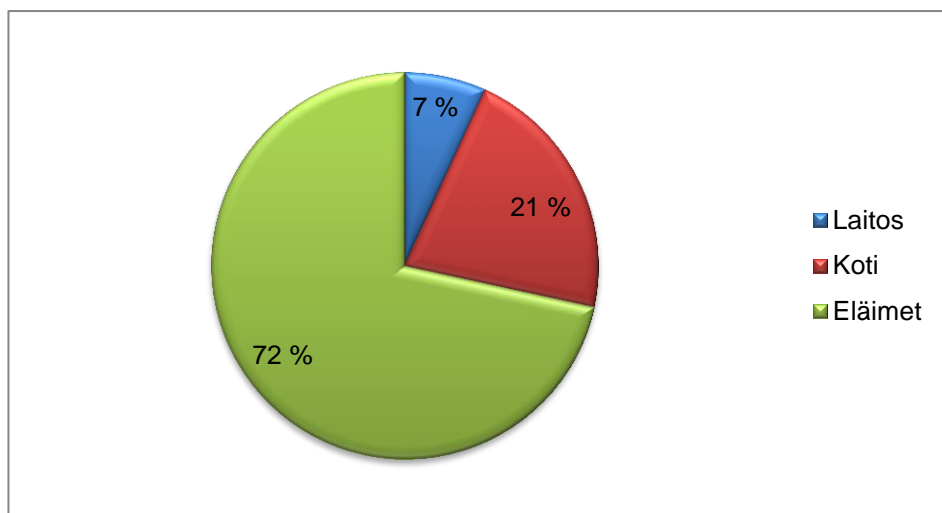
Kuvio 7. Elinolojen jakautuminen saduissa.

Erik Allardt (1976) sekä Marjatta Bardy (2009a) kuvaavat elinoloja ensisijaiseksi hyvinvoinnin ulottuvuuksissa. Kuviosta 6 on havaittavissa, ettei elinolojen ulottuvuus nouse lasten saduissa sen vahvempaan asemaan kuin kaksi muuta-

kaan, mutta sen riittävän hyvä toteutuminen kuitenkin mahdollistaa kahden muun ulottuvuuden toteutumisen.

5.3 Yhteisyysuhteet

Yhteisyysuhteet muodostuivat saduissa lapsen ympäristöstä ja suhteista. Niihin viittaavat ilmaukset jaoteltiin kolmeen pelkistettyyn luokkaan; laitokseen, kotiin sekä eläimiin. Eläimiin viittaavia ilmauksia oli määrällisesti huomattavasti muita enemmän (72 %) niin kuin kuviosta 8 on havaittavissa.

Kuvio 8. Yhteisyysuhteiden jakautuminen saduissa.

Seuraavassa lainauksia saduista, jotka viittasivat yhteisyysuhteisiin:

”Kaikkein mukavinta vieraat. Kun vieraat lähtee ei oo mukavaa.” (H4)

”Se meni kaverin kanssa hengaillemaan ja tekemään lettuja kotiin.” (H3)

”Koira. Kissa. Nalle. Pupu. Hylje. Orava. Mitäs sitten. Perhonen. Leppäkerttu. Sudenkorento. Sammakko. Seepra. Kameli. Pupu. Hylje. Siili. Orava. Nalle, nalle, nalle. Pupu, pupu, pupu. Kissa, kissa, kissa.” (H4)

Eläimiin kohdistuneita ilmauksia oli määrällisesti eniten, mutta ne eivät kuitenkaan olleet mielestäni niin merkittäviä kuin esimerkiksi kotiin liittyvät ilmaukset. Eläinten kuvaukset olivat lähinnä luettelomaista listaa erilaisista eläimistä, kun

taas kotiin viittaaviin ilmauksiin liittyi yleensä jokin ajatus, esimerkiksi äiti-ikävä, tahdon mennä kotiin tai kavereiden kanssa puuhailua. Kotiin viittaavia ilmauksia esiintyi reilussa 20 % saduista. Ne pitivät sisällään muun muassa äitiin, mammaan tai omaan kotiin viittaavia ilmauksia. Kaverit luettiin mukaan kuuluvaksi pelkistettyyn ilmaukseen ”koti”, koska kaikki saduissa esiintyneet kaveri-ilmaukset viittasivat laitoksen ulkopuolisiin kaverisuhteisiin. Laitokseen liittyviä ilmauksia olivat muun muassa osaston nimi, vastaanottokoti tai vierailijoihin liittyneet maininnat.

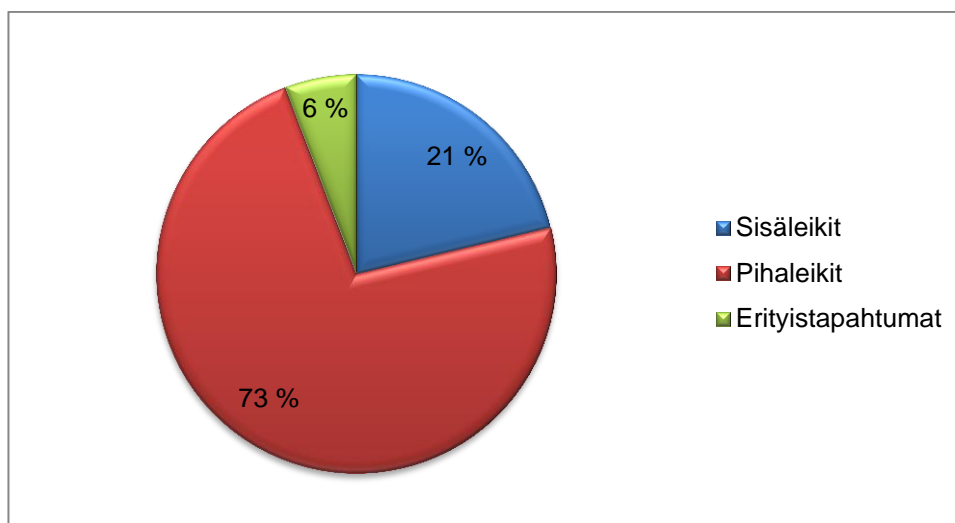
5.4 Maailmaan orientoituminen

Saduista maailmaan orientoituminen muodostui tekemisestä, vapaa-ajasta sekä osallisuudesta. Niihin viittaavat sanat jaoteltiin kolmeen pelkistettyyn ilmaukseen; sisäleikit, pihaleikit sekä erityistapahtumat. Pihaleikkeihin viittaavat ilmaukset olivat kaikkein yleisimpiä (73 %) (kuvio 9). Näihin luettiin mukaan muun muassa ulkoiluun, keinumiseen, pyöräilyyn ja autoiluun liittyvät ilmaukset. Viidesosassa saduista mainittiin sisäleikkeihin liittyviä ilmauksia, kuten pelaaminen, piirtäminen, lukeminen sekä tv-ohjelma. Erityistapahtumiin luettiin mukaan kaikki tavallisesta arjesta poikkeava tekeminen, kuten metsäretket, kauppareisut sekä kummitusjuhlat.

”Kiva pomppaa, pomppaa. Kiva hyppiä.” (H1)

”Joo mä tykkään sitten leikkiä.” (H1)

”Mä tykkään keinua.-- Heittää palloa.-- Leikin nukkeleikkiä.” (H1)

Kuvio 9. Maailmaan orientoitumisen jakautuminen saduissa.

Kuviosta 6 on havaittavissa, että maailmaan orientoitumisen ulottuvuus on prosentuaalisesti hieman isompi kategoria kuin kaksi muuta. Lasten saduista oli selvästi nähtävissä, että maailmaan orientoituminen kävi leikin kautta. Leikki on olennainen osa lapsen kehitystä, eikä sen yleisyys saduissa näin ollen yllättänyt. Myös muissa sadutukseen liittyvissä opinnäytetyötutkimuksissa on havaittu leikin olevan lasten saduissa keskeisimmässä roolissa (ks. mm. Boman-Luostarinen & Ruponen 2006; Kokkonen & Norja 2011; Lahti & Jaarva 2012)

5.5 Johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaista tietoa Turun pienten lasten vastaanottokodin lapsilta on saatavissa heidän arjestaan sadutus-menetelmää hyväksi käyttäen sekä mitä aihesadutuksesta käy ilmi eli mitä asioita lapset nostavat oleellisiksi asioiksi vastaanottokodin arjessa. Tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset, joten tavoitteet saatiin täytettyä.

Lasten saduista kävi ilmi, että perustarpeet, huolenpito ja suojele, lapsen ympäristö ja suhteet sekä tekeminen, vapaa-aika ja osallisuus olivat lapsille tärkeimmät aiheet heidän arjessaan. Lasten kokemukset vastaanottokodin arjesta voitiin jakaa Erik Allardin (1976) hyvinvointiteorian mukaan kolmeen pääteemaan;

elinolot, yhteisyyssuhteet sekä maailmaan orientoituminen (kuvio 10). Tutkimuksen lähtökohtana oli lapsilähtöisyys ja lapselta itseltään saatu tieto. Lapsia koskevat hyvinvoinnin käsitykset ovat pitkälti rakentuneet aikuisten ymmärrykselle lasten arjesta ja lasten omat kokemukset ovat jääneet vähäiselle huomiolle (Helavirta 2006, 195). Tutkimuksen tuloksista on kuitenkin havaittavissa, että lasten arki muodostuu niistä hyvinvoinnin tekijöistä, joita aikuiset ovat heidän puolestaan rakentaneet.

Kuvio 10. Lasten kokemuksia Turun pienten lasten vastaanottokodin arjesta.

On muistettava, että hyvinvoinnin määritelmä muuttuu yhteiskunnan olosuhteiden mukaan, ja sitä säätelevät myös ihmisten toiveet ja tarpeet. Toiveet ja tarpeet ovat ympäristöstä riippuvaisia, ja ympäristö taas ajan muokkaamaa (Allardt 1976, 17, 20-21, 23). Tärkeimpiin hyvinvoinnin tekijöihin, ainakin tällä hetkellä, luetaan terveys, taloudellinen toimeentulo, työ, koulutus, asuminen, turvallisuus ja sosiaaliset suhteet (Bardy 2009b, 228). Suomalaisten lasten hyvinvointi on kansainvälisen vertailun mukaan kärkiluokkaa (Unicef 2013b). Hyvinvointi on kuitenkin objektiivisten eli mitattavien tekijöiden lisäksi subjektiivista eli henkilön omiin kokemuksiin perustuvaa. Tutkimuksissa on yhä enemmän kiinnostuttu aineellisen hyvinvoinnin lisäksi hyvinvoinnin subjektiivisesta puolesta. (Bardy 2009b, 228.)

Tutkimuksessa lapsia ei pyydetty kertomaan mihinkään tiettyyn sävyyn asioista, mutta saduista oli havaittavissa lasten mieltymys kertoa lähinnä vain mukavista asioista, kuten mitä heidän mielestään on kiva tehdä tai mistä he pitävät. Liisa Karlsson (2003, 91) toteaaakin, että koetusta jää yleensä parhaiten mieleen omat tuntemukset. Ne satujen ilmaukset, mitkä viittasivat johonkin ikävään tunteeseen, liittyivät lähinnä ikävään perheenjäseniä kohtaan. Tämä asetelma kertoo varmasti osaltaan siitä, että lapsilla on pääsääntöisesti hyvä olla vastaanotokodissa ja he tuntevat olonsa turvallisiksi sen arjessa, mutta vanhemman tai läheisen ikävä on myös valtaapitävä tunne lapsen mielessä.

Tarja Pösö (2004, Levinin 1998 mukaan) kertoo artikkelissaan sijaishuollossa olleista ruotsalaisnuorista tehdystä tutkimuksesta, minkä tarkoituksena oli kartoittaa miten nuoret kuvasivat sijaishuollossa viettämiään vuosia. Tutkimuksessa nuoret kertoivat olleensa tyytyväisiä mahdollisuuteen käydä koulua, saada riittävästi ruokaa ja viettää tavallista, turvallista arkea. Tutkija Levin ei ollut tuloksiin täysin tyytyväinen, koska hänen mielestään sijaishuollon tarkoituksena on tarjota lapselle jotain enemmän kuin riittävästi ruokaa ja turvaa, jos lapsi keran on siirretty pois vanhempiensa luota. En tiedä mitä tutkija Levin olisi kaivannut sijaishuollon nuorille annettavan lisää, mutta mielestäni varsinkin vastaanotokodin lyhytaikaisissa sijoituksissa perustarpeiden tyydytys, ruoka, lepo ja turvallisuus ovat ehdottomasti ensisijaisia asioita, mitkä lapsen pitää saada osakseen selvitäkseen vieraasta ja pelottavasta tilanteesta.

Tutkimuksen mukaan kaikkein tärkeimmiksi lapset kokivat levon, eläinsuhteet sekä pihaleikit. Niin kuin aikaisemmin mainitsin, mielestäni eläinsuhteet eivät kuitenkaan näyttäytyneet saduissa tärkeämpinä kuin ihmissuhteet, vaikka niitä oli määrällisesti eniten. Levon tärkeys selittyy muun muassa Jari Sinkkosen (2012, 275) mainitseman arjen ennakoitavuuden ja säännöllisen vuorokausirytmien tärkeydellä turvattomissa olosuhteissa kasvaneen lapsen elämälle.

Leikki on välttämätöntä lapsen kehitykselle (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2013), ja niin kuin tutkimuksesta on havaittavissa, on leikki lapsen tapa toteut-

taa itseään, viettää vapaa-aikaa ja olla yhteydessä ympäristöön. Pihaleikkien vähentyminen on herättänyt keskustelua kansalaisten keskuudessa (ks. mm. Kuopion evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä 2012; Pajarinen 2013). Tämän tutkimuksen tuloksissa pihaleikkien merkitys on kuitenkin huomattava. Kuopion seurakunnan liikuntapiispa Jari Jolkkonen (Kuopion ev.lut. seurakuntayhtymä 2012) kertoo haastattelussaan huolestaan pihaleikkien syrjäytymiseen tietokonepelien tieltä. Pihaleikkien merkityksen korostuminen vastaanottokodin arjessa selittynee muun muassa sillä, että vastaanottokodissa lapset eivät juuri-kaan pelaa tietokonepelejä tai katso televisiota montaa tuntia päivässä. Tällöin aikaa vietetään mielellään pihalla toisten lasten kanssa leikkien ja puuhastellen.

Hyvinvoinnin kolme ulottuvuutta limittyvät toisiinsa, eikä mikään korvaa toista. Hyvinvointi edellyttää tarpeiden tyydytystä kaikilla ulottuvuuksilla iästä riippumatta. Ikä, sukupuoli, sosiaalinen asema tai muu vastaava tekijä toki vaikuttaa hyvinvoinnin ulottuvuuksien keskinäiseen järjestykseen sekä sisällöllisiin osatekijöihin. (Bardy 2009b, 230-231.)

Tutkimuksen tulokset antavat viitteitä pienten lasten vastaanottokodin henkilökunnalle siitä, mikä lapsista on tärkeintä vastaanottokodin arjessa. Niin kuin todettu, kuviosta 6 on nähtävissä, että vastaanottokodin lasten satujen sisällöllinen anti jakautui kolmen ulottuvuuden kesken lähes tasan. Tämä kertoo mielestäni siitä, että he kokivat kaikki ulottuvuudet yhtä tärkeinä sekä ennen kaikkea siitä, että kaikki hyvinvoinnin osa-alueet ovat läsnä vastaanottokodin arjessa ainakin jollain tasolla. Sijoitukset vastaanottokodissa ovat lyhytkestoisia ja sijoituvat useimmiten perheen kriisin vaikeimpaan aikaan. Vaikka tutkimustuloksista ei olekaan nähtävissä minkään ulottuvuuden korostuminen, koen kuitenkin elinolojen vahvistamisen olevan kaikkein tärkeimmässä asemassa vastaanottokodin arjessa.

Lapsen hyvinvointi on nähty tärkeänä asiana lastensuojelussa ja se on herättänyt huolta jo pitkään (Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013, 6). Sosiaali- ja terveysministeriön kokooman lastensuojelun nykytilaa selvittäneen ryhmän loppuraportin mukaan, lapsen hyvinvointiin alentavasti vaikuttavia tekijöitä lastensuojelun näkökulmasta olivat muun muassa väestöpoliittisen painoarvon kohdistu-

minen ikääntyvään väestöön lasten ja lapsiperheiden sijaan, eriarvoisuuden ja vakavan lapsiköyhyyden lisääntyminen, vanhemmuuden ja kasvatuksen haasteiden kasvaminen nyky-yhteiskunnan vaatimuksista johtuen, tukiverkoston heikentyminen sekä lapsiin ja nuoriin kohdistuneiden odotusten lisääntyminen. (Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013, 25-26.) Selvityksen perusteella voidaan huomata, että hyvinvoinnin ulottuvuudet eivät näin ollen pääse täysin toteutumaan lastensuojelun kentällä, jolloin lasten hyvinvointi on vaakalaudalla.

6 POHDINTA

6.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Lapsitutkimuksen yhteneväisten käytäntöjen puuttuminen on mietityttänyt tutkijoita (ks. Nieminen 2010, 33, 39; Strandell 2010, 93), mutta yleisesti on kuitenkin tiedostettu lapsen erityinen asema tutkimuksissa (Vehkalahti, Rutanen, Legström & Pösö 2010, 15; Strandell 2010, 92). Se on monissa yhteyksissä todettu kaikkein haasteellisimmaksi (Vehkalahti ym. 2010, 15), millä viitattaneen ajatuksen lasten suojelun tarpeesta ja heidän marginaaliseen asemaan yhteiskunnassa (Vehkalahti ym. 2010, 14-17; Strandell 2010, 92, 95). Liisa Nieminen (2010, 37) toteaa, että lapsia koskevassa tutkimuksessa korostuu luottamuksellisuus ja tutkimuksen toteuttamisen eettisyys ja painottaa tutkijan kykyjä toimia ammattimaisesti.

Keskeinen tutkimuseettinen periaate on, että tutkimukseen osallistumiseen tulee kysyä lupa ja sen tulee olla vapaaehtoista (Vehkalahti ym. 2010, 16; Strandell 2010, 95-96). Lapsitutkimuksessa pohdintaa on herättänyt keneltä lupa tutkimukseen osallistumisesta tulisi kysyä, lapselta ja/vai vanhemmilta (Vehkalahti 2010, 16; Nieminen 2010, 33; Coyne 2010). Harriet Strandell (2010, 96) toteaa, että alle kouluikäisten lasten kohdalla on selvää kysyä lupa tutkimukseen osallistumisesta niin heidän vanhemmiltaan tai huoltajiltaan kuin myös lapsilta itseltään. Myös Johanna Hurtig (2006, 176) toteaa, että voidakseen valvoa lapsen edun toteutumista, vanhemman on tiedettävä lapsensa asioista ja ketä tämä tapaa, tai mihin tutkimuksiin osallistuu. Maritta Törrönen (1999, 30) tuo esiin näkökulman lasten kunnioittamisesta kysyttäessä heiltä itseltään halukkuutta tutkimukseen osallistumisesta. Itse koin tärkeänä kysyä lupaa ensisijaisesti vanhemmilta ja tämän jälkeen lapsilta. Näin pyrin välttämään turhia pettymyksiä, jos vanhemmat olisivatkin kieltäneet tutkimukseen osallistumisen lapsen jo innostuttua asiasta.

Kaikilla tutkimukseen osallistuneista lapsista ei ollut molempia vanhempia, tai toinen vanhemmista ei ollut läsnä lapsen elämässä. Näin ollen koin tarpeelli-

seksi kysyä lupaa lasten tutkimukseen osallistumisesta yhdeltä lapsen vanhemmista; huoltajalta, lähivanhemmalta tai läsnä olevalta aikuiselta, (ks. liite 6). Yhden tutkimukseen osallistuneen lapsen vanhemmilta oli luvan saaminen mahdotonta, koska he eivät erinäisistä syistä pystyneet tulemaan vastaanottokodille, jolloin tutkimusluvan allekirjoitti lapsen isoäiti äidiltä puhelimitse saadun luvan perusteella.

Tutkimusaineiston keruumenetelmän, sadutuksen, keskeinen periaate on vapaaehtoisuus ja lasta pakottamalla kumoutuisi sadutuksen peruseriaate, jonka mukaan kirjaaja keskittyy kuulemaan sitä, mitä toinen *haluaa* kertoa (Karlsson ym. 2012, 9). Lapsilla oli aina oikeus kieltäytyä sadutuksesta, ja heiltä kysyttiin jokaisella sadutuskerralla erikseen halua osallistua tutkimukseen. Vanhempien ja lasten lisäksi lupa tutkimukseen kysyttiin vastaanottokodin johtajalta Marika Vuoristolta sekä Turun kaupungin sosiaalipalveluiden tulosaluejohtajalta Leila Visalta (liite 7).

Nieminen (2010, 36, 40) toteaa tutkijalla olevan suuri vastuu arvioidessaan lapsen kypsyyttä ja kestävyyttä osallistua tutkimukseen, mutta huomauttaa kuitenkin, ettei lasten haavoittuvuutta tule ylikorostaa. Vastaanottokodissa oli tutkimukseen sopivia lapsia rajoitetusta tutkimuksen toteutushetkellä, joten jouduin tarkoin miettimään vastaanottokodin henkilökunnan kanssa, kuka lapsista olisi sovelias tutkimukseen. Harriet Strandell (2010, 108-109) pohtii artikkelissaan tutkimustilanteiden mielekkyyttä lasten näkökulmasta ja arvioi kriittisesti erityisten lapsiystävällisten tutkimusmenetelmien tarpeellisuutta. Kaisa Vehkalahti ym. (2010, 16) toteavat, että tutkimuksen lähtökohtana tulee olla se, ettei siihen osallistumisesta tai sen tuloksista ole haittaa siihen osallistuneille henkilöille. Strandellin kritiikistä huolimatta, ja ottaen Vehkalahtien ym. mielipiteen huomioon, koin tarpeelliseksi käyttää lapsiystävällistä tutkimusmenetelmää tutkimukseen osallistuvien lasten nuoren iän vuoksi.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa sen validius eli pätevyys. Tutkimuksen validius voidaan määritellä sen mukaan kuinka hyvin valitulla menetelmällä saadaan haluttu tulos. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Koin sadutuksen itsessään hyväksi tavaksi saada pieniltä lapsilta heidän näköistään aineistoa, mutta jotkin

tutkimukselliset toteutukset arveluttivat jälkeensä. Käytin tutkimuksessa muun muassa apuna vastaanottokodin arkea kuvaavia päivärytmin malleja, mitkä koin vaikuttaneen tutkimuksen tuloksiin. Tulosten luotettavuuden kannalta olisi ollut parempi saduttaa lapsia ensin ilman mitään ohjeistuksia tai apuja, jolloin sadusta olisi noussut todellisuudessa vain ne asiat, jotka lapset näkivät oleellisiksi. Nyt varsinkin kellotaulun mallinen päiväohjelma (liite 2) tuntui ohjaavan liikaa lasten vastauksia, mikä näkyi muun muassa siinä, että eräskin lapsi kuvasi sadussaan kaikkia niitä asioita, joita näki paperilla todeten lopuksi, että nyt on kaikki käyty lävitse.

En osaa sanoa, millaisia vastauksia olisin saanut, jos en olisi käyttänyt mitään apuvälineitä. Ehkä lapset olisivat kertoneet vapaammin vastaanottokodin arjesta, tai sitten he eivät olisi osanneet kertoa siitä juuri mitään. Dorothy Einon (2001, 104) mukaan pikku lapset eivät välttämättä ymmärrä aikajärjestyksen käsitettä, eivätkä näin ollen osaa hahmottaa mikä tuli ennen ja mikä sen jälkeen. 3-4-vuotiaasta lähtien lapset muistavat asioita, joita ovat kokeneet, mutta nähdyn mieleen palauttaminen on jo paljon vaikeampaa. (Einon 2001, 105). Olisi mielenkiintoista kokeilla saduttaa lapsia ilman apuvälineitä, ja katsoa miten tulokset eroavat tämän tutkimuksen tulosten kanssa.

Huomatessani päiväohjelman ohjaavan lasten vastauksia liikaa, muutin apuvälineen tarinan muotoon, jotta ainakaan visuaalisuus ja värikkäät kuvat eivät olisi vastausten takana. Tarina jota käytin (liite 3), kuin myös päiväohjelmanmalli, oli pyritty kirjoittamaan hyvin neutraalisti, ilman johdattelua, ja tämä tuntuikin onnistuvan paremmin tarinan kuin päiväohjelman kautta. Eräessä tapauksessa jopa niin hyvin, että tuntui, ettei lapsi hyötynyt sadusta laisinkaan. Tämä näkyi muun muassa siinä, kun kyseinen tyttö keskeytti minut moneen otteeseen sadun luvun aikana, koska olisi jo halunnut aloittaa omaa satuaan, mikä kertoikin sitten keijukaisista.

Tutkimusaineiston arkistointi on herättänyt tutkijoissa mielipiteitä puolesta ja vastaan. Puolustajat argumentoivat, että materiaalin tulee olla jatkotyöstettävissä, ja näin ollen myös muiden tutkijoiden saatavilla, jotta muun muassa tutkimuksen luotettavuutta voidaan testata ja arvioida kriittisesti. Arkistoinnin vastus-

tajat puolestaan epäilevät, etteivät jatkokäyttäjät pysty noudattamaan tutkimus-eettisiä sitoumuksia tutkittavien yksityisyyden ja aineiston luottamuksellisuuden saralla. Lisäksi erikseen on nostettu esiin pienten lasten kohdalla se seikka, etteivät he välttämättä hahmota tutkijaa ulkopuolisena tutkimuksen tekijänä, jolloin tutkijan eettisyys ja luotettavuus korostuvat entisestään. Tutkimuksissa on koettu erittäin tärkeänä kertoa tarkkaan tutkimukseen osallistujille, mistä siinä on kyse ja mihin aineistoa käytetään. (Kuula 2010, 213-218, 224-225.)

Kerroin tutkimukseen osallistuneiden lasten vanhemmille kuin myös lapsille itselleen, näiden kehitystason mukaisesti, miksi halusin heitä saduttaa ja mihin olin satuja käyttämässä. En usko lasten kuitenkaan sisäistäneen asiaa kokonaan, minkä saattoi huomata jo siitä, että lapset olisivat halunneet ottaa sadustilanteessa tuotetut sadut heti itselleen. Lapset suostuivat kuitenkin odottamaan niiden saamista, kun uudelleen tarkensin tarvitsevani niitä ensin koulutehtävääni varten. Jokainen tutkimukseen osallistunut lapsi sai myöhemmin oman värikkään satuvihkosen, johon heidän satunsa oli koottu puhtaaksi kirjoitettuina. En kokenut tarpeelliseksi säilyttää lasten satuja opinnäytetyöprosessin päätymisen jälkeen vaan hävitin niin paperiversiot kuin myös tietokoneella olleet tallenteet, koska kaikkiin lasten satuihin ei ollut tekijänoikeuden nojalla muilla ihmisillä luku-oikeutta enkä pysty varmistamaan niiden jatkotyöstön eettisyyttä.

Hirsjärvi ym. (2009, 232) toteaa tutkimuksen luotettavuutta lisäävän sen toteutuksen tarkka kuvaus. Olen pyrkinyt kuvaamaan tutkimukseni toteutuksen mahdollisimman tarkasta ja totuuden mukaisesti. Itse koen tärkeänä eettisten näkökulmien tarkastelun, koska vain sitä kautta tutkija pystyy tuomaan ilmi, mitä olisi tehnyt toisin ja mikä saattoi vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen ja saatuihin tuloksiin.

6.2 Ammatillinen kasvu

Lapsilähtöisyys ja hyvinvointi ovat lastensuojelussa keskeisiä käsitteitä, mutta niiden toteutuminen käytännössä voi olla hankalaa. Lapsen ja aikuisen edut voivat olla ristiriidassa keskenään (Kalland 2004, 119), ja silloin voi miettiä, mi-

ten lapsilähtöisyys näkyy lastensuojelussa. Kenen lähtökohdista käsin toimitaan, jos sama lapsi on sijoitettu kiireellisesti jopa seitsemän kertaa ennen lopullista ratkaisua perheen tilanteeseen, niin kuin Kananoja, Lavikainen ja Oranen (2013, 18) raportissaan kuvaavat? Itse koen, ettei se ole lapsilähtöistä toimintaa vaan aikuisen oikeuksista lähtevää. Kannatan ehdottomasti vanhempien ensisijaista oikeutta lapseensa, mutta en millään saata uskoa, että esimerkin seitsemällä sijoitustarpeella olisi ollut perusteltuja syitä. Lapsen pompottaminen olisi pitänyt panna jäihin jo parin sijoituksen jälkeen, ja antaa vanhemmille aikaa saada oma hyvinvointinsa tasapainoon.

Lastensuojelun kuormitus on kunnissa huomattavasti lisääntynyt, mutta vastaavasti lastensuojeluhenkilöstöä ei ole lisätty (Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013, 27). Tämä on varmasti yksi syy, miksi lapsen näkökantaa asioihin ei välttämättä ”ehditä” ottaa huomioon, vaan toimitaan aikaisemmin hyväksi havaitulla tavalla, vaikka se ei juuri kyseisen lapsen kanssa olisikaan paras vaihtoehto. Oma kokemukseni on, että uusia toimintatapoja vastustetaan siinä pelossa, että ne teettävät lisätöitä. Työskennellessäni lastensuojelun parissa, olen usein törmännyt ammattilaisten näkemykseen lasten oikeuksien ja mielipiteiden vähempiarvoisuudesta. Toivon pystyväni tulevaisuudessa omalla esimerkilläni ja teoreettisella tietämyksellä muokkaamaan toimintatapoja lapsilähtöisemmiksi.

Opinnäytetyöprosessi (ks. liite 8) oli hyvin pitkä ja raskas, mutta myös antoisa. Opinnäytetyön tekemisen myötä tutustuin moniin uusiin ulottuvuuksiin ja oppisin paljon uutta. Ensinnäkin tutuksi tulivat tutkimuksen tekemiseen liittyvät osa-alueet, termistöt ja teoriakirjallisuuden moninaisuus, mutta myös tietämykseni lastensuojelun saralta sekä syveni että laajeni. Esimerkiksi lapsilähtöisyyteen ja lapsen hyvinvointiin liittyviin tärkeisiin elementteihin perehdyin opinnäytetyön teon myötä paljon laajemmin kuin olisin varmasti missään muussa tilanteessa tehnyt. Myös tavoitteeni sadutus-menetelmään tutustumisesta toteutui tutkimuksen aineiston hankinnan kautta.

Tekisin varmasti paljon asioita toisin, jos nyt aloittaisin uuden opinnäytetyön prosessin. Nyt olen edennyt sokkana eteenpäin ja ottanut oppia eteen tulevista asioista. Etenin prosessissani eri tahdissa kuin muut ryhmäläiseni, joten jäin

kaipaamaan heidän tukeaan varsinkin työn loppuvaiheessa. Toisaalta näin opin varmasti enemmän ja valoin uskoa itseeni, kun jouduin päättämään pienimmätkin asiat itse ilman muiden mielipiteiden tuomaa turvaa.

Etenin jossain asioissa päinvastoin kuin olisi mielestäni pitänyt. Esimerkiksi minun olisi ollut varmasti hyvä tutustua teoriaan paljon enemmän ennen tutkimusaineiston keruun aloittamista kuin nyt tein. Toisaalta vaarana olisi voinut silloin olla pyrkimys ohjailta lasten satujen sisältöä enemmän teoriaan soveltuvaksi. Uskon kuitenkin, että teoriapohjan kirjoittaminen olisi ollut helpompaa, jos olisin ehtinyt käsittelemään ja muokkaamaan sitä koko prosessin ajan. Nyt teorian kirjoittamisessa tuntui tulevan kiire ja sitä myötä sen jäsentäminen tuntui todella vaikealta.

Työn edetessä törmäsin moneen mielenkiintoiseen lastensuojelun ulottuvuuteen, jota olisin halunnut lähteä enemmän käsittelemään. Kirjoitustyössä sain paljon harjoitusta olennaisen hahmottamisesta ja teorian rajaamisesta. Rajasin tutkimukseni koskemaan vastaanottokodin lapsiasiakkaita, mutta olisi mielenkiintoista vertailla tuloksia niin lasten vanhempien kuin myös vastaanottokodin henkilökunnan näkemyksiin lasten arjesta ja hyvinvoinnista. Jokaisella on varmasti omat huomion arvoiset näkökulmansa. Vaikka olin välillä epävarma aiheeni merkittävyydestä, olen kuitenkin hyvilläni valitessani näkökulmaksi lasten kokemuksellisen tiedon kartoittamisen. Lasten näkökulma on usein unohdettu tutkimuksissa, vaikka sen pitäisi mielestäni olla ensisijaista lastensuojelun parissa työskennellessä. Uskon tutkimuksen teolla ja lasten arjen kokemusten hahmottamiselle olevan ainakin itselleni hyötyä tulevaisuudessa lastensuojelualalla työskennellessäni.

LÄHTEET

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuudet. Helsinki: WSOY.

Bardy, M. 2009a. Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimessä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. 17-46.

Bardy, M. 2009b. Hyvinvoinnin ulottuvuudet – perheen ja yhteiskunnan suhteissa. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 226-240. Saatavissa myös <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f>

Bardy, M. & Heino, T. 2012. Lastensuojelun ytimessä: osattomuudesta osallisuuteen. Teoksessa Söderholm, A. & Kivitie-Kallio, S. (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. 2.painos. Helsinki: Duodecim. 62-73.

Boman-Luostarinen, H. & Ruponen, T. 2006. Mikä miellyttää lasta päiväkodissa? ”En minä halua mitään tommosta!”. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu. Viitattu 16.12.2013 <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/11807/2008-04-08-13.pdf?sequence=1>

Coyne, I. 2010. Research with Children and Young People. The Issue of parental (Proxy) Consent. Children & Society. Vol. 24. 227-237.

Einon, D. 2001. Lapsen hoito ja kehitys. Helsinki: Otava.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS- kustannus. 133-157.

Heikkinen, H. 2001. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS- kustannus. 116-132.

Heino, T. 2009. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimessä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 52-75.

Helavirta, S. 2006. Lasten hyvä ja huono elämä eläytymistarinoiden valossa. Teoksessa Forsberg, H., Ritala-Koskinen, A. & Törrönen Maritta. Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleen arviointia. Jyväskylä: PS-kustannus. 195-219.

Helminen, M. 2001. Aikaisemmin kuulin, nyt kuuntelen. Sadutus paljastaa osaavan lapsen. Lapsen maailma 12/2001, 34-35.

Hentunen, M. 2009. Kun on nälkä ja märät vaipat. Vastaanottokodissa vauva saa syyliä, turvaa ja hellää huolenpitoa. Lapsen maailma 10/2009, 40-41.

Hetemäki, I. (toim.) 2011. Lapsen oikeuksien sopimuksen käsikirja. Helsinki: Edita.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hollander, A. 2001. En mammas motstånd – om samtycke vid ett omhändertagande. Teoksessa Andersson, G. & Aronsson, K. (toim.) Havier i sociala barnavård: fem fallstudier. Centrum för utvärdering av social arbete. Stockholm: Gothia. 102-138.

Hotari, K-E. 2007. Kuulluksi tuleminen lastensuojelussa nuorten kertomana. Sosiaalityön pro gradu –tutkielma. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Tampere: Tampereen yliopisto.

Hurtig, J. 2006. Lasten tieto sosiaalityön haasteena. Teoksessa Forsberg, H., Ritala-Koskinen, A. & Törrönen Maritta. Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleen arviointia. Jyväskylä: PS-kustannus. 167-193.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2011. Turvaverkko vai trampoliini. Sosiaaliturvan mahdollisuudet. 6. painos. Helsinki: WSOYpro OY

Jyväskylän yliopisto 2013. Avoimen yliopiston Koppa. Tapaustutkimus. Viitattu 15.12.2013 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/tapaustutkimus>

Kalland, M. 2004. Vauvan ja lapsen kehityksellisten tarpeiden huomioiminen lastensuojelussa. Teoksessa Puonti A., Saarnio, T. & Hujala A. (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi. 119-140.

Kananoja, A., Lavikainen, M. & Oranen, M. 2013. Toimiva lastensuojelu – selvitysryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:19. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Karjalainen, R., Forsberg, H. & Linnas, H. 2012. Lapsi ja lastensuojelu käytännössä. Teoksessa Söderholm, A. & Kivitiie-Kallio, S. (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. 2.painos. Helsinki: Duodecim. 278-298.

Karlsson, L. 1999. Saduttamalla lasten kulttuuriin. Verkostotyön tuloksia Kuperkeikkakyydissä. Stakes, raportteja 241. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes)

Karlsson, L. 2000. Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsinki: Edita.

Karlsson, L. 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karlsson, L. 2012. Sadutus edistää lasten ja nuorten oikeuksia ja itseilmaisua. Teoksessa Karlsson, L., Levamo, T-M. & Siukonen, S. (toim.) Sinun, minun, meidän mango. Sadutusta yli kulttuurirajojen. Kokemuksia sadutuksesta kehitysyhteistyössä ja kansainvälisyyskasvatuksessa. 3. painos. Helsinki: Taksvärkki.

Karlsson, L., Levamo, T-M. & Siukonen, S. (toim.) 2012. Sinun, minun, meidän mango. Sadutusta yli kulttuurirajojen. Kokemuksia sadutuksesta kehitysyhteistyössä ja kansainvälisyyskasvatuksessa. 3. painos. Helsinki: Taksvärkki.

Kiisto, E. & Krusius, E. 2004. Sadutus tuo lapsen äänen ja tiedot kuuluviin. Lastentarha, Varhaiskasvatuksen ammattilehti 2/2004, 16-20.

Kinos, J. 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa Hujala, E. (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Oulu: Varhaiskasvatus 90 Oy. 1-57.

Kokkonen, E. & Norja, J. 2011. Päiväkodin arki lapsen kertomana – sadutus osallistavana menetelmänä. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Otaniemi: Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 16.12.2013 <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/32127/Theseukseenpdf.pdf?sequence=1>

Kuopion evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä 2012. Pihaleikit vaihtuneet tietokonepeleihin. Viitattu 5.1.2014 <https://www.kuopionseurakunnat.fi/uutinen?id=29730831>

Lahti, A. & Jaarva, S. 2012. ”Kavereitten kans leikkiminen on kivointi”: lasten näkemyksiä hyvästä päiväkodista. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Helsinki: Metropolia ammatti-

- korkeakoulu. Viitattu 16.12.2013
http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/43205/lahti_anu_jaarva_stiina.pdf?sequence=1
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
- Lastensuojelun kansalliset laatusuositukset. Viitattu 21.11.2013
<http://www.sosiaaliportti.fi/File/c23e4cee-ea10-47c0-9eba-9bff9e06e2bc/Lastensuojelun+kansallinen+laatusuositus.pdf>
- Lavikainen, M. & Ruuskanen, K. 2013. Lastensuojelun laatusuositus. Työryhmän esitys. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:20. Viitattu 15.7.2013
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=6511574&name=DLFE-26810.pdf
- Lehtinen, A-R. 2001. Vertaissuhteiden merkitys lasten elämässä. Teoksessa Hujala, E. (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Oulu: Varhaiskasvatus 90 Oy. 78-100.
- Levin, C. 1998. Uppfostringsanstalten. Om tvång I föräldrars ställe. Lund: Arkiv.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2013. Vanhempainnetti. Leikin merkitys lapselle. Viitattu 5.1.2014 http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/leikin_merkitys_lapselle/
- Nieminen, L. 2010. Lasten ja nuorten tutkimus: oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) Lasten ja nuorten etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura Ry. 25-42.
- Pajarinen, K. 2013. Ovatko lasten pihaleikit jo historiaa? Helsingin sanomat 12.11.2013. Viitattu 5.1.2014 <http://www.hs.fi/mielipide/a1384151060344>
- Päkkilä, H. 2008. Lähtökohtana lapsen etu ja lapsilähtöisyys. Teoksessa Huotari, K. & Hurtig, J. (toim.) Sosiaalityötä monitoroimassa. Helsinki: Helsinki University Press Palmenia. 161-174.
- Pösö, T. 2004. Kasvatustyö sijaishuollossa. Teoksessa Puonti A., Saarnio, T. & Hujala A. (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi. 202- 213.
- Riihelä, M. 2001. Asiantuntijan kysymykset eivät tavoita lapsen maailmaa. Dialogi, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen lehti 5/2001, 18-20.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tapaustutkimus. Viitattu 15.12.2013
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_5.html
- Saarin, S. 2009. Vanhemmuuden arviointi pienten lasten vastaanottokodissa. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio E. (toim.) Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. 67-80.
- Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.
- Salon perhetukikeskus 2011. Kivilinnan vastaanottokoti. Viitattu 21.11.2013
<http://www.salonptk.fi/kivilinnan-vastaanottokoti>
- Sinkkonen, J. 2012. Mitä tulisi ottaa huomioon lasta sijoitettaessa. Teoksessa Söderholm, A. & Kivittie-Kallio, S. (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. 2.painos. Helsinki: Duodecim. 278-298.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2012-2015. STM:n julkaisuja 2012:1.

Strandell, H. 2010. Etnografinen kenttättyö: Lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) Lasten ja nuorten etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura Ry. 92-112.

Sosiaalihuoltolaki 17.9.1983.

Taskinen, S. (toim.) 1999. Huostaanotto. Lastensuojelun asiantuntijaryhmän suositus huostaanotto-prosessin laatua ohjaaviksi yleisiksi periaatteiksi. Stakes, oppaita 33. Helsinki: Sosiaalija terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes)

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy.

THL 2012a. Lastensuojelun käsikirja. Vastaanottokodit. Viitattu 1.6.2013
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/muodot/lastensuojelulaitokset/vastaanottokoti/>

THL 2012b. Lastensuojelun käsikirja. Hallinto-oikeudet. Viitattu 5.12.2013
http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/toimijat/hallinto-oikeudet/#V_liaikainen_m_r_ys

THL 2012c. Lastensuojelun käsikirja. Lapsi ja kriisi. Viitattu 14.5.2013
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/kriisityo/lapsiakriisi/>

THL 2012d. Lastensuojelun käsikirja. Työmenetelmät. Viitattu 24.6.2013
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/>

THL 2013a. Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet. Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 –vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä. Viitattu 14.12.2013
<http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?currentEvent=drill&regionCount=3&sexCount=1&eventParameter=191&setId=p85c1a784c430d8053f6aeb2c7146fa9046f2d046c7a0df&indCount=2&yearCount=12>

THL 2013b. Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet. Kodin ulkopuolella sijoitetut 0-17 –vuotiaat, joiden sijoituspaikkana laitos, % kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista. Viitattu 14.12.2013
<http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?currentEvent=drill&regionCount=3&sexCount=1&eventParameter=419&setId=p85c1a784c430d8053f6aeb2c7146fa9046f2d046c7a0df&indCount=2&yearCount=12>

THL 2013c. Tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet. Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0-17 -vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä. Viitattu 23.11.2013
<http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?regionCount=3&currentEvent=getData&sexCount=1&setId=p85c1a784c430d82f12bd3088464b8faf9de4e2eca49f0a&indCount=1&yearCount=1>

Timonen-Kallio, E. 2009. Ammatillisten työmenetelmien ammattilähtöinen kehittäminen. Sosiaalipedagogiikan päivät. Power Point esitys. Viitattu 28.11.2013
http://www.suomensosiaalipedagoginenseura.fi/2005/SP_paivat_2009_Timonen-Kallio.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Turun kaupunki 2011a. Vastaanottoyksiköt. Viitattu 19.4.2013
<http://www.turku.fi/public/default.aspx?contentid=28201>

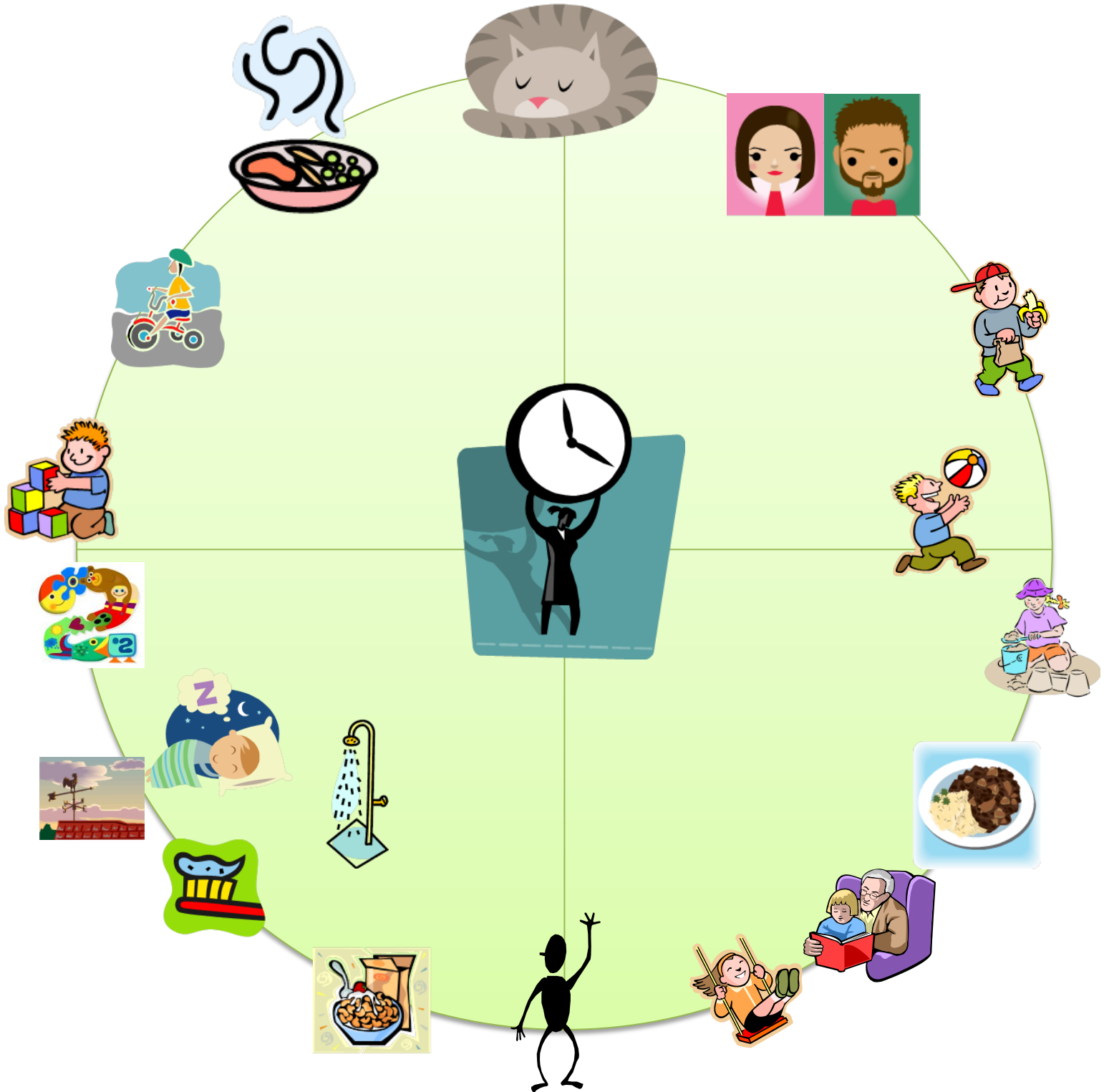
Turun kaupunki 2011b. Pienten lasten vastaanottokoti. Viitattu 2.6.2013
<http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=42279>

- Turun kaupunki 2013. Vastaanottoyksiköt. Viitattu 21.11.2013
<http://www.turku.fi/public/default.aspx?contentid=28201>
- Törrönen, M. 1999. Lasten arki laitoksessa. Helsinki: Helsinki University Press.
- Törrönen, M. 2005. Community in a children's home - children's point of view. Teoksessa White, S: (toim.) Child & Family Social Work. Vol.11, Issue 2, 129-137.
- Unicef 2009. Yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 22.4.2013
http://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko
- Unicef 2013a. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? Viitattu 14.12.2013
<http://www.unicef.fi/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus>
- Unicef 2013b. Unicef-raportti: Suomen lasten hyvinvointi maailman huippuluokkaa. Viitattu 4.1.2014 <http://www.unicef.fi/uutinen-unicef?id=32897559>
- Vantaan kaupunki 2013a. Viertolan vastaanottokoti. Viitattu 21.11.2013
[http://www.vantaa.fi/fi/sosiaali-
_ja_terveyspalvelut/lasten_nuorten_ja_perheiden_palvelut/lastensuojelu/viertolan_vastaanottokoti](http://www.vantaa.fi/fi/sosiaali-ja_terveyspalvelut/lasten_nuorten_ja_perheiden_palvelut/lastensuojelu/viertolan_vastaanottokoti)
- Vantaan kaupunki 2013b. Tammirinteen vastaanottokoti. Viitattu 21.11.2013
[http://www.vantaa.fi/fi/sosiaali-
_ja_terveyspalvelut/lasten_nuorten_ja_perheiden_palvelut/lastensuojelu/tammirinteen_vastaanottokoti](http://www.vantaa.fi/fi/sosiaali-ja_terveyspalvelut/lasten_nuorten_ja_perheiden_palvelut/lastensuojelu/tammirinteen_vastaanottokoti)
- Valtioneuvoston kanslia 2013. Hallitusohjelma 6/2011. Viitattu 21.11.2013
<http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>.
- Vehkalahti, K., Rutanen, N., Legström, H. & Pösö, T. 2010. Kohti eettisesti kestävä lasten ja nuorten tutkimusta. Teoksessa Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) Lasten ja nuorten etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura Ry. 10-23.
- Virtanen, T. 2011. Vanhemmuuden arviointi Pienten lasten vastaanottokodissa: esite vanhemmille. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.1.2014 http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35521/Virtanen_Tiia.pdf?sequence=1
- Ylönen, H. 2000. Loihditut linnut. Satujen merkitys lapselle. 1. painos. Helsinki: Tammi.

Pienten lasten vastaanottokodin päiväohjelma perhdytyskansion mukaan

Kello	Toiminta
06.00-07.00	<ul style="list-style-type: none"> • Yöhoitaja valmistaa aamupalan • Yöhoitaja herättää kahdeksaksi päiväkotiin menijät • Yöhoitaja antaa raportin aamuvuoroon tuleville
07.15-10.30	<ul style="list-style-type: none"> • Huomioidaan päivärytiin merkatut tehtävät • Aloitetaan aamutoimet; aamupesut, aamupala, mahdolliset lääkekuurit ja alle 3-vuotiaiden suojalääkkeet (d-vit.), pienten lasten potatus • Huoneiden siistiminen ja tuuletus, vuoteiden sijaaminen • Päiväkotilasten lähettäminen • Osaston siisteydestä huolehtiminen • Ulkoilu
10.30	<ul style="list-style-type: none"> • Lounas (väh. yksi aikuinen ruokailee opetus mielessä lasten kanssa) • Pienimpien lasten potatus ja päiväunille laitto
11.00-13.00	<ul style="list-style-type: none"> • ”Hiljainen tunti”, jolloin lapset nukkuvat päiväunia tai tekevät jotain rauhallista • Perhetyöhön liittyvää kirjaamista
11.30-13.00	<ul style="list-style-type: none"> • Raportit / palaverit / kokoukset / työnohjaukset • Ohjaajien / Hoitajien kahvitauko
12.30	<ul style="list-style-type: none"> • Sunnuntaisin yhteinen ruokailu ruokasalissa
13.00-15.30	<ul style="list-style-type: none"> • Välipala • Raporttien kirjoittamista • Ulkoilu
13.00-18.00	<ul style="list-style-type: none"> • Vierailuaika joka päivä
15.30-18.00	<ul style="list-style-type: none"> • Päivällinen • Leikkiä, askartelua, lastenohjelmia, pelaamista, lukemista, vuodenajan mukaista ulkoilua • Ohjaajien / Hoitajien kahvitauko
18.00-20.00	<ul style="list-style-type: none"> • Iltatoimet; iltapala, mahdolliset iltalääkkeet, suihku / kylpy / sauna, hampaiden pesu, yövaatteet, seuraavan päivän vaatteet valmiiksi, lasten nukuttaminen • Huoneiden siistiminen, osaston siisteydestä huolehtiminen • Raporttien kirjoittaminen
21.00-21.15	<ul style="list-style-type: none"> • Raportti yövuorolaiselle
21.00-07.15	<ul style="list-style-type: none"> • Yöhoitaja; valvoo osastolla, ottaa vastaan yöllä kiireellisesti sijoitetut lapset, tekee hiljaisia töitä (vaatteiden laskostus ym.)

Pienten lasten vastaanottokodin päiväohjelma kellotaulun muodossa

Maija vastaanottokodissa

Olipa kerran pikkuinen tyttö nimeltään Maija. Maija oli mielestään tavallinen 3-,4-,5-vuotias tyttö. Mutta hän ei kuitenkaan ollut samanlainen kuin useimmat muut hänen ikäisensä, sillä hän asui pienten lasten vastaanottokodissa eikä kotona äidin tai isän kanssa. Hänen vanhempansa eivät pystyneet sillä hetkellä huolehtimaan hänestä, mutta Maija rakasti kuitenkin vanhempiaan yli kaiken ja vanhemmat rakastivat Maijaa. Hoitajat huolehtivat Maijan hoidosta silloin, kun äiti tai isä ei ollut paikalla.

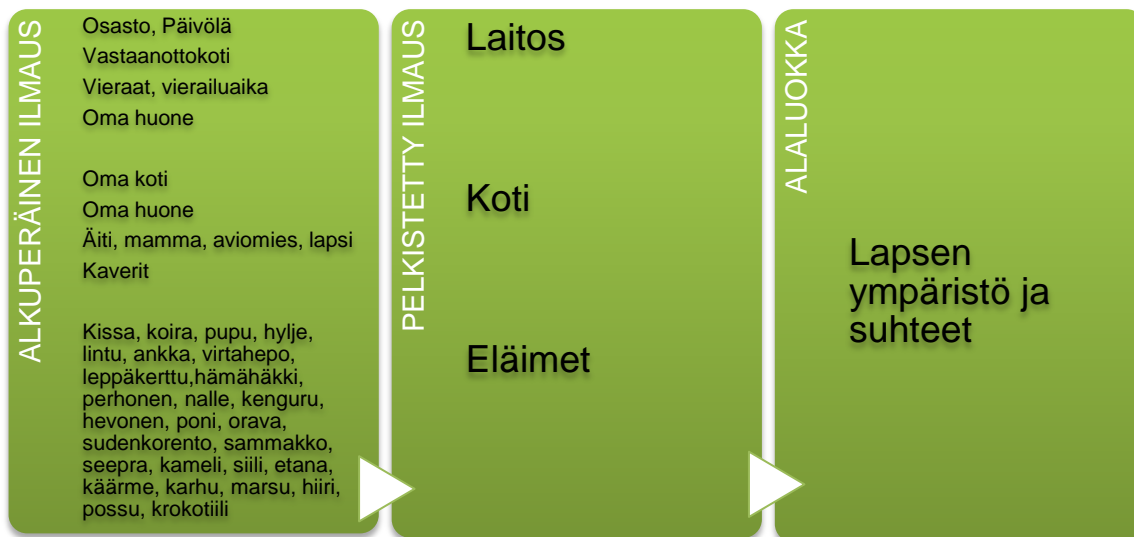
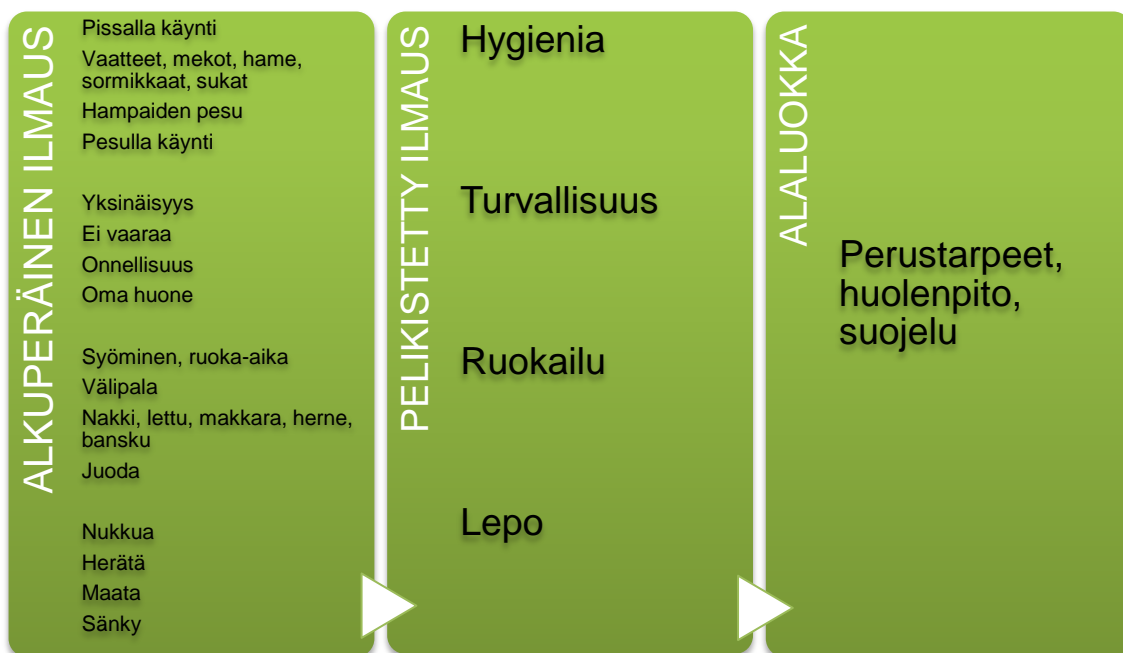
Eräänä päivänä Maija sai uuden nalle pehmolelun. Hän nimesi sen heti Herra Nalle Karhuseksi. Koska Herra Karhunen oli vasta muuttanut vastaanottokotiin, eikä tuntenut talon tapoja, päätti Maija kertoa Herra Karhuselle millainen hänen tavallinen päivänsä vastaanottokodissa oli. Näin hän kertoi;

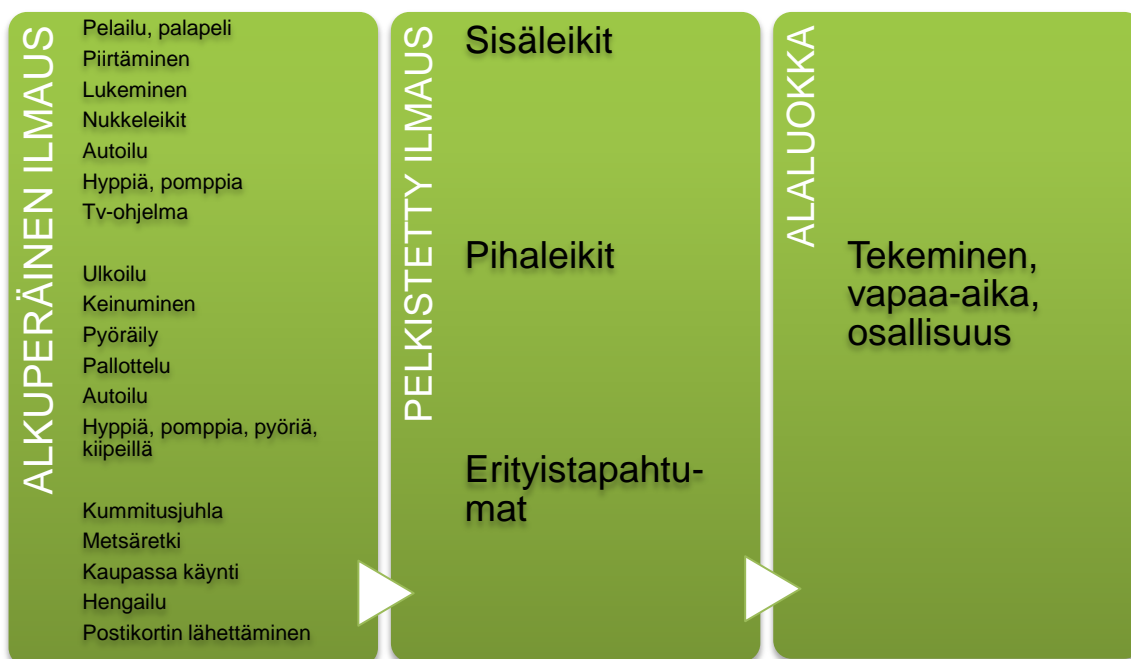
Minulla on vastaanottokodissa oma huone ja leikkikavereita. Aamulla, kun me herätään, puetaan päivävaatteet päälle, syödään aamupala ja pestään hampaat. Sen jälkeen voidaan katsoa hetki aamupiirrettyjä ennen ulos menoa. Jos sataa kovasti, ei mennä ulos. Ulkona on paljon tekemistä. Siellä voi esimerkiksi keinua, tehdä hiekkakakkuja, liukua tai vaikka laskea mopolla mäkeä. Voi sisälläkin leikkiä, kun siellä on paljon erilaisia leluja, kuten barbeja, junaratoja, legoja tai nukkevauvoja. Välillä syödään, että jaksetaan taas leikkiä. Jos minua väsyttää, menen ruuan jälkeen hetkeksi huilimaan tai sitten voin leikkiä hiljaa huoneessani tai kuunnella vaikka musiikkia.

Kun hiljainen tunti loppuu, voivat vierailijat tulla käymään. Mutta aina ei kukaan pääse tulemaan, silloin leikin toisten lasten kanssa. Välipalan jälkeen voimme pukeutua vaikka hassuihin asuihin tai piirtää tai menemme ulkoilemaan. Ja taas syödään. Mutta se on kai hyvä asia, jotta kasvan isoksi tytöksi.

Joskus menemme illemmalla saunaan tai sitten leikimme. Joskus saatamme käydä vaikka seikkailupuistossa tai muille retkillä. Mutta kun tulee ilta, on rauhoittumisen aika. Pesujen ja iltapalan jälkeen katsellaan illalla yleensä videota. Sen jälkeen menemmekin sitten nukkumaan. Joskus luetaan iltasatu, toisinaan hoitajat voivat laulaa tuutulaulun. Mutta sinä Herra Karhunen tulet sitten minun kainalooni nukkumaan, niin on mukava nukkua. Ja huomenna on taas uusi päivä. Millainen se mahtaakaan olla?

Alaluokkien muodostamisen päättelyrungot

Sadutettavat

- H1 = Tyttö 3 vuotta, sadutettu 16.10.2013, 17.10.2013, 23.10.2013, 6.11.2013, 14.11.2013
- H2 = Tyttö 3 vuotta, sadutettu 16.10.2013, 17.10.2013, 23.10.2013, 6.11.2013, 14.11.2013
- H3 = Tyttö 4 vuotta, sadutettu 16.10.2013, 17.10.2013, 23.10.2013, 6.11.2013, 14.11.2013
- H4 = Tyttö 5 vuotta, sadutettu 17.10.2013, 6.11.2013, 14.11.2013

Suostumus tutkimukseen

Hyvä lapsen vanhempi/huoltaja.

Olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Turun ammattikorkeakoulusta. Tarkoitukseni on tehdä koulutukseen liittyvä opinnäytetyö Turun Pienten lasten vastaanottokodissa. Opinnäytetyöni tarkoituksena on kerätä lapsilta kokemuksellista tietoa vastaanottokodin arjesta sadutus-menetelmää apuna käyttäen. Sadutus-menetelmä on lapsen itseilmaisun väline ja se on kehitetty osallisuuden ja kuuntelun lisäämiseksi. Siinä lasta pyydetään kertomaan satu, joka sitten kirjataan sanasta sanaan ylös. Satu luetaan lapselle, joka saa tehdä siihen halutessaan muutoksia. Lapselta pyydetään aina lupa satunsa näyttämiseen muille. Satua ei julkaista opinnäytetyössäni, jos lapsi tai vanhempi sen kieltää. Opinnäytetyössäni tulen kuitenkin käsittelemään saduista nousseita teemoja ja niissä kuvattuja aiheita.

Annan / En anna lapselleni _____
lupaa osallistua opinnäytetyötutkimukseen.

Vanhemman / Huoltajan allekirjoitus ja päivämäärä.

Yhteistyöstä kiittäen

Marjukka Niemi

Opinnäytetyön prosessi

1/2013	Yhteistyökumppanin miettimistä ja hakua
2/2013	Ensimmäinen yhteydenotto Turun pienten lasten vastaanottokotiin puhelimitse sekä sähköpostitse
2/2013 - 3/2013	Yhteydenottoja Pieniin lapsiin harjoittelupaikan varmistamiseksi.
3/2013	Ensimmäinen tapaaminen. Työharjoittelu/kesätyöpaikan varmistuminen sekä aiheen miettimistä Ideapaperin laatiminen, Seminaari 1
4/2013	Aiheen varmistuminen, kirjallisuuteen tutustumista Kirjelmän laatiminen pienten lasten vastaanottokodin työntekijöille Opinnäytetyön suunnitelman laatiminen
5/2013	Opinnäytetyön suunnitelman palautus ja esittäminen, Seminaari 2 Opinnäytetyön suunnitelman hiomista
6/2013	Opinnäytetyön suunnitelman hiomista Tutkimusluvan hakemisen prosessin aloitus Työharjoittelun alkaminen Pienten lasten vastaanottokodissa
7/2013 - 8/2013	Perussadutusta Työharjoittelu/Kesätyö päättyy
9/2013	Tietoperustan esittäminen, Seminaari 3 Tutkimusluvan saaminen Tutkimuksen toteutusta Opinnäytetyön työstämistä
10/2013	Tulokset / tuotos, Seminaari 4 Tutkimuksen toteutusta Opinnäytetyön työstämistä
11/2013	Tutkimuksen aineiston analysointia Opinnäytetyön työstämistä
12/2013	Opinnäytetyön työstämistä
1/2014	Opinnäytetyön palautus